

Quæ cohæret uario labentia sidera curfu.
 Alter in aduersum positas succedit ad Arcos,
 Et paulum à Boreæ gyro sua fila reducit,
 Transiitq; inuersæ per sidera Cassiopeæ.
 Inde per obliquum descendens tangit Olorem.
 Aestiuosq; secat fineis, Aquilamq; lupinam.
 Temporaq; æquantem gyrum, zonamq; ferentem
 Solis equos, intra caudam qua Scorpius ardet,
 Extremamq; Sagittarij lauam atq; sagittam.
 Inde suos sinuat flexus per crura pedesq;
 Centauri alterius, rursusq; ascendere cœlum
 Incipit, Argiuamq; ratem per aplustria summa,
 Et medium mundi gyrum, Geminosq; per inum
 Signa secat. subit Heniochum, teq; unde profectus
 Cassiopea petens super ipsum Persia transit,
 Orbemq; ex illa cœptum concludit in illa.
 Trisq; secat medios gyros, & signa ferentem
 Partibus è binis, quotiens præciditur ipse.
 Nec quærendus erit: uisus incurrit in ipsos
 Sponte sua, seq; ipse docet, cogitq; notari.
 Namq; in ceruleo candens nitet orbita mundo,
 Ceu missura diem subitò, cœlumq; recludens,
 Ac ueluti uiridis discernit semita campos,
 Quam terit alsiduo renouans iter orbita tractu,
 Inter diuifas æqualibus est uia partis.
 Ut freta canescunt sulcum ducente carina,
 Accipiuntq; uiam fluctus spumantibus undis,
 Quam tortus uerso mouit de gurgite uortex,
 Candidus in nigro lucet sic limes olympo,
 Caruleum findens ingenti lumine mundum.
 Utq; suos arcus per nubila circinat Iris,
 Sic superincumbit signato culmine limes
 Candidus, & resupina facit mortalibus ora,
 Dum noua per cæcam uibrantur lumina noctem,
 Inquiruntq; sacras humano pectore causas,
 Num se deductis conetur soluere moles
 Seminibus, raraq; labent compage carinæ,
 Admittantq; nouum laxato pectore lumen.
 Quid? quali non timeant, magni cum uulnera cœli
 Conspiciant, feriat oculos iniuria mundi.
 An coeat mundus, duplicisq; extrema cauernæ
 Conueniant, cœliq; oras & sidera tangant.
 Perq; ipsos iungat nexus manifesta cicatrix,
 Fissuram faciens mundi, stipatus & orbis
 Acriam in nebulam clara compagine uersus
 In cuneos alti cogat fundamina cœli.
 An melius manet illa fides per secula prisca,
 Illac solis equos diuersis curribus ille,
 Atq; aliam triuisse usam, longumq; per æuum
 Exustas sedes, incoctaq; sidera flammis,
 Caruleam uerso speciem mutasse colore,
 Infusumq; loco cinerem, mundumq; sepultum.
 Fama etiam antiquis ad nos descendit ab annis,
 Phæthontem patrio curru per signa uolantem,
 O Dum

Dum noua miratur propius spectacula mundi,
 Et puer in cœlo ludit, curruq; superbus
 Luxuriat, mundo cupit & maiora parente
 Monstratas liquisse uias, orbemq; regentem
 Imposuisse polo, nec signa insueta tulisse,
 Errantis nutu flammâs, currumq; solutum
 Deflexum solito cursu, curuisq; quadrigis,
 Quod querimur, flammâs totum sæuisse per orbem,
 Terrarumq; rogam cunctas arsisse per urbeis,
 Cum uaga dispersi fluitarunt lumina currus,
 Et cœlum exustum est, luit ipse incendia mundus,
 Et noua uicinis flagrarunt sidera flammis,
 Nunc quoq; præteriti faciem seruantia casus,
 Nec mihi celanda est famæ uulgata uetustas,
 Mollior è niueo lactis fluxisse liquorem
 Pectore reginæ diuûm, cœlumq; colore
 Infecisse suo. quapropter Lacteus orbis
 Dicitur, & nomen causa descendit ab ipsa,
 An maior densa stellarum turba Corona
 Contextit flammâs, & crasso lumine candet,
 Et fulgore nitet collato clarior orbis,
 An fortes animæ, dignataq; nomina cœlo,
 Corporibus resoluta suis, terræq; remissa,
 Huc migrant ex orbe, suumq; habitantia cœlum,
 Aethereos uiuunt annos, mundoq; fruuntur.
 Atq; hic Aeacidas, hic & ueneramur Atridas,
 Tydidemq; ferum, terræq; marisq; triumphis
 Naturæ uictorem Ithacum, Pyliumq; senecta
 Insignem triplici, Danaumq; ad Pergama reges
 Castra ducum & cœli uictamq; sub Hectore Troiam:
 Auroræq; nigrum partum, stirpemq; tonantis
 Rectorem Lyciæ. nec te Mauortia uirgo
 Præteream, regesq; alios, quos Græcia misit.
 Atq; Asiæ gentes, & magno maxima bello,
 Quicq; animi uires, & strictas pondere mentis
 Prudentes habuere uiri, quibus omnis in ipsis
 Censurâ erat, iustusq; Solon, fortisq; Lycurgus,
 Aethereusq; Platon, & qui fabricauerat illum,
 Damnatusq; suas melius damnauit Athenas:
 Perfidis & uictor, strarat qui classibus æquor:
 Romanicq; uiri, quorum iam maxima turba est:
 Tarquinosq; minis reges, & Horatia proles.
 Tota acies pontis, nec non & Scauola trunco:
 Nobilior, maiorq; uiris & Chloelia uirgo,
 Et Romana ferens quæ textit mœnia Cocles,
 Et cum militiâ uolucris Coruinus adeptus
 Et spolia, & nomen, qui gestat in alite Phœbum,
 Et Ioue qui meruit cœlum, Romamq; Camillus
 Seruando posuit, Brutusq; à rege receptæ
 Conditor, ut Pyrrhi per bella Papyrius ultor,
 Fabricius, Curiusq; pares, & tertia palma
 Marcellus, Cossusq; prior de rege necato:
 Certantes Decij, uotis similesq; triumphis:
 Inuictusq; mora Fabius, uictorq; necati

Liuius Hasdrubalis socio per bella Nerone.
 Scipiadaeque cives, fatum Carthaginis unum.
 Pompeiusque orbis domitor, per treisque triumphos
 Ante Deum princeps, & censu Tullius oris
 Emeritus caelum, & Claudia magna propago,
 Emiliaeque domus proceres, clarique Metelli,
 Et Cato fortuna uictor, matrisque sub armis
 Miles Agrippa suae: Venerisque ab origine proles
 Iulia descendit caelo, caelumque repleuit.
 Quod regit augustos socio per signa tonante
 Cernit, & in coetu diuum, magnumque Quirinum,
 Alius aetherei qua candet circulus orbis,
 Illa deum sedes, haec illis proxima diuum,
 Qui uirtute sua similes uestigia tangunt.
 Sunt alia aduerso pugnancia sidera mundo,
 Quae caelum, terramque inter uolitantia pendent.
 Saturni, Iouis, & Martis, Solisque: sub illis
 Mercurius Venerem inter agit, Lunamque locatus.
 Hic prius incipiam, stellis quam reddere uires,
 Signorumque canam fatalia carmina iura.
 Implenda est mundi facies, corpusque per omne
 Quicquid ubique nitet, uigeat quandoque notandum est.
 Sunt etiam rarae fortis natalis euntes
 Protinus, & raptim subitas candescere flammis
 Aera per liquidum, tractosque perire cometas.
 Rara per ingentis uiderunt secula motus,
 Siue quod ingenitum terra spirante uaporem
 Humidior sicca superatur spiritus aura,
 Nubila cum longo cessant depulsa sereno,
 Et solis radijs arescit torridus aer,
 Acta alimenta sibi dimissus corripit ignis,
 Materiamque sui deprendit flamma capacem.
 Et quia non solidum est corpus, sed rara uagantur
 Principia aurarum, uolucrisque simillima fumo
 In breue uiuit opus, coeptoque incendia sine
 Subsistunt, pariterque cadunt fulgente cometa.
 Quod nisi uicinos agerent occalibus ortus,
 Et tam parua forent accensis tempora flammis,
 Alter nocte dies esset, caelumque rediret
 Immensum, & somno totum deprenderet orbem.
 Tum quia non una specie dispergitur omnis
 Aridior terraeque uapor comprehenditur igni
 Diuersas quoque per facies accensa feruntur
 Lumina, quae subitis existunt nata tenebris.
 Nam modo ceu longi fluitent de uertice crines,
 Flamma comas imitata uolat, tenuisque capillos,
 Diffusos radijs ardentibus explicat ignes.
 Nunc prior haec facies dispersis crinibus exit,
 Et globus ardentis sequitur sub imagine barbae.
 Interdum aequali laterum compagine ductus,
 Quadratum uel trabem fingit, teretem uel columnam.
 Quinetiam tumidis exequat dolia flammis
 Procero distenta utero, paruosque capillos
 Mentitur, paruis signis glomeratur in orbis

Hirta figurantis tremulo sub limine messes,
 Lampadas & fillas ramosos fundit in igneis.
 Præcipites stellæ passimq; uolare uidentur,
 Cum uaga per liquidum scintillant lumina mundum,
 Et tenues longis iactantur crinibus ignes.
 Exuruntq; procul uolucres imitata sagittas,
 Arida cum gracili tenuatur semita filo.
 Sunt autem cunctis permixti partibus ignes,
 Qui grauidas habitant fabricantes fulmina nubes,
 Et penetrant terras, Aetnamq; imitantur Olympo,
 Et calidas reddunt ipsis in fontibus undas.
 Ac silice in dura, uiridicq; in cortice sedem
 Inueniunt, cum sylua sibi collisa crematur.
 Ignibus usq; adeo natura est omnis abundans.
 Ne mirere faces subitas erumpere cælo,
 Aeraq; accensum flammis lucere coruscis,
 Arida complexum spirantis femina terræ.
 Quæ uolucer pascens ignis sequiturq; fugitq;
 Fulgura cum uideas tremulum uibrantia lumen
 Imbris in medijs, & cælum fulmine ruptum,
 Siue igitur ratio præbentis semina terræ,
 In uolucris ignes possunt generare Cometas,
 Siue illas natura faces sub cuncta creauit
 Sidera, per tenuis cælo lucentia flammæ.
 Sed trahit ad semet rapido Titanus æstu,
 Inuoluitq; suos flammantis igne Cometas,
 Ac modo dimittit sicut Cyllenius orbis,
 Et Venus accenso cum ducit uespere noctem
 Serpentem, falluntq; oculos, rursusq; reuifunt.
 Seu Deus instantis fati miseratus in orbem,
 Signa per affectus, cælicq; incendia mittit.
 Nunquam inutilibus excanduit ignibus æther,
 Squallidaq; elusi deplorant arua coloni.
 Et steriles inter sulcos defessus arator
 Adiuga mœrente cogit frustrata iuuenços,
 Aut grauibus morbis, & lenta corpora tabe
 Corripit, exustis lætalis flamma medullis.
 Labentisq; rapit populos, totasq; per urbeis
 Publica succensis peraguntur fata sepulchris.
 Qualis Erichthonios pestis populata colonos,
 Extulit antiquas per funera pacis Athenas,
 Alter in alterius labens cum fata ruebant.
 Nec locus artis erat medicæ, nec uota ualebant,
 Cesserat officium morbis, & funera deerant
 Mortibus, & lachrymæ, fessus defecerat ignis,
 Et coaceruatis ardebant corpora membris.
 Ac tanto quondam populo uix contigisse haeres,
 Talia significant lucentes sæpe Cometæ,
 Funera cum facibus ueniunt, terrisq; minantur
 Ardentis sine fine rogos, cum mundus & ipsa
 Aegrotet natura nouum sortita sepulchrum.
 Quin & bella canunt ignes, subitosq; tumultus,
 Et clandestinis surgentia fraudibus arma.
 Extremas modò pergentis ut fœdere rupto,

Cum

Cum fera ductorem rapuit Germania Varrum,
 Infecitq; trium legionum sanguine campos,
 Arserunt toto passim minitantia mundo
 Lumina, & ipsa tulit bellum natura per igneis,
 Opposuitq; suas vires, finemq; minata est.
 Nec mirere graueis rerumq; hominumq; ruinas.
 Sæpe domi culpa est: nescimus credere celo.
 Ciuilis etiam motus, cognataq; bella
 Significant, nec plura alias incendia mundus
 Sustinuit, quam cum ducibus iurata cruentis
 Arma Philippeos implerunt agmine campos.
 Vix etiam sicca miles Romanus harena
 Ossa uirum, lacerosq; prius superastitit artus,
 Imperiumq; suis conflixit uiribus ipsum,
 Perq; patris pater Augustus uestigia uicit.
 Nec dum finis erat, restabant Actia bella,
 Dotali commissa acie, repetitaq; rerum
 Prælia, & in ponto quaesitus rector Olympi,
 Fœmineum sortita iugum cum pompa rependit,
 Atq; ipsa Iliaco certarunt fulmina sistro.
 Restabant profugo seruilia milite bella,
 Cum patrios armis imitatus filius hostis,
 Aequora Pompeius cepit defensa parenti.
 Sed satis hoc satis fuerit: iam bella quiescunt,
 Atq; adamanteis discordia uincta cathenis,
 Aeternos habeat frenos, in carcere clausa:
 Sit pater inuictus patriæ, sit Roma sub illo:
 Cumq; Deum celo dederit, non quaerat in orbe.

M. MANILII MATHEM. ASTRON. LIB. II.

*Derationum omnium causa, & de signorum sexu
 & effigie. Cap. I.*

MAximus Iliacæ gentis certamina uates,
 Et quinquaginta regum, regemq; patremq;
 Hectoreamq; facē, tutamq; sub Hectore Troiã,
 Errorēq; ducis, totidem quem fecerat annis
 Infantem, et bello geminata per æquora ponto,
 Vltimaq; in patria, captisq; penatibus arma
 Ore sacro cecinit, patriam qui & iura petenti,
 Dum dabat, eripuit: cuiusq; ex ore profuso
 Omnis posteritas latentes in carmina duxit,
 Amnemq; in tenuis ausa est deducere riuos,
 Vnius fœcunda bonis, sed proximus illi
 Hesiodus memorat diuos, diuūmq; parentis.
 Et Chaos enixum terras, orbemq; sub illo
 Infantem, & primum titubantia sidera corpus,
 Titanas iuuisse senis cunabula magni.
 Et sub fratre uiri nomen, sine fratre parentis,
 Atq; iterum patrio nascentem corpore Bacchum,
 Omniaq; immenso uolitantia numina mundo.
 Quinetiam ruris cultus, legesq; rogauit,
 Militiamq; soli, quod colles Bacchus amaret:
 Quod fœcunda Ceres campos, quod Bacchus utrunq;
 Atq; arbuta uagis essent quod adultera pomis:
 Sylvarumq; deos, sacrataq; numina nymphas.

Pacis opus magnos naturæ condit in usus,
 Astrorum quidam uarias dixere figuras,
 Signaq; diffuso passim labentia cœlo,
 Improprum cuiusq; genus, causasq; tulere
 Persei & Andromedæ pœnas, matremq; dolentem,
 Soluentemq; patrem, raptamq; Lycaone natam,
 Officioq; Iouis Cynosuram lacte capellam,
 Et furto Cygnum, pietate ad sidera ductam
 Erigonen, ictuq; Nepam, spolioq; Leonem,
 Et morfu Cancrum, Pisces Cythereide uersa,
 Lanigerum uicto ducentem sidera ponto,
 Cæteraq; ex uarijs pendentia calibus astra.
 Aethera per summum uoluerunt fixa reuolui.
 Quorum carminibus nihil est nisi fabula cœlum,
 Terraq; composuit cœlum, quæ pendet ab illo.
 Quinetiam pecorum ritus, & Pana sonantem,
 In calamos Sicula memorat tellure creatus.
 Nec syluis syluestre canit, perq; horrida motus
 Rura ferit, dulcis musamq; inducit in auras.
 Ecce alius pictas uolucris, et bella ferarum.
 Ille uenenatos angueis, hic nata per herbas
 Fata refert, uitamq; sua radice ferentis.
 Quinetiam tenebris immensum tartara natum
 In lucem de nocte uocant, orbemq; reuoluunt
 Interius uersum naturæ fœdere rupto.
 Omne genus rerum doctæ cecinere sorores,
 Omnis ad accessus Heliconis semita trita est.
 Et iam confusi manant de fontibus amnes,
 Nec capiunt haustum, turbamq; ad sacra ruentem,
 Integra quæramus rotanteis prata per herbas,
 Vndamq; occultis meditantem murmur in antris,
 Quam neq; durato gustarint ore uolucres,
 Ipse nec æthereo Phœbus libauerit igni.
 Nostra loquar, nulli uatum debebimus orsa,
 Nec furtum, sed opus ueniet, soloq; uolamus
 In cœlum curru, propria rate pellimus undas.
 Namq; canam tacita naturæ mente potentem,
 Infusumq; Deum cœlo, terrisq; fretoq;
 Ingentem æquali moderantem fœdere molem,
 Totumq; alterno consensu uiuere mundum,
 Et rationis agi motu, cum spiritus unus
 Per cunctas habitet parteis, atq; irriget orbem,
 Omnia peruolitans, corpusq; animale figuret.
 Quod nisi cognatis membris contexta maneret
 Machina, & imposito pareret tota magistro,
 Ac tantum mundi regeret prudentia sensum,
 Non esset statio terris, non ambitus astris,
 Hareretq; uagus mundus, standoq; rigeret,
 Nec sua dispositos seruarent sidera cursus.
 Noxq; alterna diem fugeret, rursusq; fugaret.
 Non imbres alerent terras, non æthera uenti.
 Non pontus grauidas nubes, nec flumina pontum,
 Nec pelagus fonteis, nec staret summa per omnis
 Par semper partes æquo digesta parente,

Vt neq; deficerent undæ, nec sidera nobis,
 Nec cœlum iusto maius' ue minus' ue uolaret,
 Motus alit, non mutat opus: sic omnia toto
 Dispensata manent mundo, dominumq; sequuntur,
 Hic igitur deus, & ratio quæ cuncta gubernat,
 Ducit ab æthereis terrena animalia signis.
 Quæ quanquam longo cogit summotâ recessu
 Sentiri, tamen ut uitamq; ac fata ministrent
 Gentibus, ac proprios per singula corpora mores,
 Nec minus est quærenda fides, sic temperat arua
 Cœlum, sic uarias fruges redditq;, rapitq;.
 Sic pontum mouet, & terris immittit, & aufert,
 Atq; hæc seditio pelagi, nunc sidera Lunæ
 Motâ tenent, nunc diuerso stimulatâ recessu,
 Nunc anni spacio Phœbum comitata uolantem
 Sic submersa fretis concharum & carcere clausa
 Ad lunæ motum uariant animalia corpus,
 Et cum damna tuas imitantur Delia uires,
 Tu quoq; fraternis sic reddis cornibus ora,
 Atque iterum ex iisdem repetis, quantumq; relinquit,
 Aut dedit ille refers, & sidus sidere constat,
 Deniq; sic pecudes & muta animalia terris,
 Cum maneant ignara sui, legisq; per æuum,
 Natura tamen ad mundum reuocante parentem
 Attollunt animos, cœlumq; ac sidera seruant.
 Corporaq; ad lunæ nascentis cornua lustrant.
 Venturasq; uident hyemes, reditura serena.
 Quis dubitet post hæc hominem coniungere cœlo?
 Eximiam natura dedit linguamq;, capaxq;
 Ingenium, uolucremq; animum, quem deniq; in unum
 Descendit Deus atq; habitat, ipsumq; requirit.
 Mitto alias arteis, quarum est permissa uoluntas,
 In fidos adeo nec nostri munera census.
 Mitto, quod æquali nihil est sub lege tributum,
 Quod patet authores humani corporis esse.
 Mitto quod in certum est, & inuitabile fatum.
 Materiæq; datum est cogi, sed cogere mundo,
 Quis cœlum possit, nisi cœli munera nosset?
 Et reperire Deum, nisi quis pars ipsa deorū est?
 Atq; hanc conuexi molem sine fine parentis,
 Signorumq; choros, ac mundi flammea tecta,
 Aeternum & stellis aduersus sidera bellum,
 Ac terras cœloq; fretum, subiectaq; utrisq;
 Cernere, & angusto sub pectore claudere possit,
 Ni tantos animis oculos natura dedisset,
 Cognatamq; sibi mentem uertisset ad ipsum,
 Et tantum ditasset opus, cœloq; ueniret
 Quod uocat in cœlum, sacra ad commercia rerum.
 Et primas quas dant leges nascentibus astra,
 Quis neget esse nefas inuitum prendere mundum,
 Et uelut in semet captum deducere in orbem?
 Sed ne circuitu longo manifesta probentur,
 Ipsa fides operi faciet pondusq;, fidemq;.
 Nam neque decipitur ratio, nec decipit unquam.

Ritè secunda uia est, ac ueris credita causis:
 Euentusq̄ datus, qualis prædicitur antè.
 Quod fortuna ratum faciat, quis dicere falsum
 Audeat: & tantæ suffragia uincere fortis?
 Hæc ego diuino cupiam cum ad sidera flatu
 Ferre, nec in turbam, nec turbæ carmina condam:
 Sed solus uacuo ueluti uectatus in orbe,
 Verbera tam currus non occurrantibus ullis,
 Nec pariter socios commune gerentibus actus,
 Sed cœlo noscenda canam mirantibus astris,
 Et gaudente sui mundo per carmina uatis.
 Vel quibus illa sacros non inuidere meatus,
 Notitiãq̄ sui, minima est quæ turba per orbem.
 Illa fuit quæ diuitias, quæ diligit aurum,
 Imperia & fasces, mollemq̄ per ocia luxum,
 Et blandis aduersa sonis, dulcemq̄ per aures
 Affectum, ut modico noscenda ad fata labore.
 Hoc quoq̄ fatorum est, legem perdiscere fati.
 At primùm astrorum uaria est natura notanda
 Carminibus, per utrunq̄ genus, nam mascula sex sunt,
 Diuersi totidem generis, sub principe Tauro.
 Cernis ut aduersus redeundò surgat in arcum.
 Alternant genus, & uicibus uariantur in orbem.
 Humanas etiã species in parte uidebis.
 Nec moris distant pecudum pars, atq̄ ferarum:
 Ingenium facient, quæ iam signanda sagaci
 Singula sunt animo, propria quæ fortè feruntur.

De signis communibus, et bisformibus

Cap. 11.

NVnc binis insiste, dabunt geminata potentis
 Per socium effectus: multum comes addit, & aufert,
 Ambiguusq̄ ualent, quæ sint collegia fati.
 Ad meritum noxamq̄ duos per sidera Pisces,
 Et totidem Geminos nudatis aspice membris.
 His coniuncta manent alterno brachia nexu.
 Dissimile est illis iter in contraria uersis.
 Par numerus, sed enim dispar natura notanda est.
 Atq̄ hæc ex paribus toto gaudentia cœlo
 Signa manent, nihil exterius mirantur in ipsis,
 Amissum ue dolent, quædam quòd parte recisa,
 Atq̄ ex diuerso commissis corpore membris.
 Utq̄ Capricornus, qui tentum dirigit arcum:
 Iunctus equo pars huic hominis, sed nulla prioris.
 Hoc quoq̄ seruandum est alta discrimen in arte,
 Distat enim, gemina duo sint, dupla ue figura.
 Quinetiam Erigone binis numeratur in astris.
 Nec faciet ratio duplex: nam desinit æstas.
 Incipit Autumnus media sub uirgine, utrinq̄.
 Idcirco Tropici præcedunt omnibus astra,
 Bina ut Lanigero Chelys, Cancroq̄, Caproq̄,
 Quod duplices retinent connexo tempore uires.
 Ut quod subsequitur Cancer sub sidera Fratres,
 Ex Geminis alter florentia tempora ueris
 Sufficit, æstatem sitientem prouehit alter.

Nudus

Nudus uterq; tamen, sentit quia uterq; calorem:
 Ille senescentis Veris subeuntis, & ille
 Aestatis pars est primæ, fors ultima parti.
 Nec non Arcitenens, qui te Capricorne sub ipso
 Promittit, duplici formatus imagine fertur.
 Mitior Autumnus mollis sibi uendicat artus,
 Materiamq; oris fert tergo membra rigentem.
 Excipiunt hyemem, mittunt in tempora signum.
 Quosq; Aries præ se mittit duo tempora Pisces
 Bina ferunt, Hyemem claudit, Ver inchoat alter,
 Cum sol æquoreis reuolans decurrit ab astris
 Hyberni coeunt, cum uer tunc roboris imbres,
 Vltima quod sursum oris habet fluitantia signa.

De signis aduersis in ascensu. Cap. III.

Quod tria signa noue signis coniuncta repugnât,
 Et quasi seditio cœlum tenet, aspice Taurum
 Clunibus, & Geminos pedibus, testudine Cancrum
 Surgere, cum rectis oriantur cætera membris.
 Ne mirere moras, cum sol aduersa per altra
 Aestiuum tardis attollit mensibus annum.

De signis diurnis & nocturnis. Cap. IIII.

Nec te prætereant nocturna diurnaq; signa,
 Quæ sunt, perspicere, & propria deducere lege,
 Non tenebris aut luce suam peragentia noctem.
 Nam commune foret nullo discrimine nomen,
 Omnia quæ certis uicibus per tempora fulgent,
 Et nunc illa dies, nunc noctes illa sequuntur.
 Sed quibus illa parens mundi natura sacrata est,
 Temporis attribuit partis statione perenni.
 Nanq; Sagittarij signum, rapidiq; Leonis,
 Et sua respiciens aurato uellere terga,
 Nunc Pisces Cancer, & Cancræ Scorpion ictus
 Aut uicina loco, diuisa aut partibus æquis
 Omnia dicuntur simili sub sorte diurna:
 Cætera nec numero consortia, nec uice sedis
 Interiecta locis totidem nec signa feruntur.
 Quinetiam sex continuis dixere diurnas
 Castoris esse uices, quæ sunt à principe signo
 Lanigeri, sex à Libra nocturna uideri.
 Sunt quibus esse diurna placet, quæ mascula surgunt:
 Fœminea in noctem tutis gaudere tenebris,
 Quod nonnulla sibi nullo monstrante loquuntur,
 Neptuno debere genus scopulosus in undis
 Cancer, & effuso gaudentes in æquore pisces.
 Ut quæ terrena censentur sidera sorte,
 Princeps armenti Taurus, regnoq; superbus
 Lanigeri gregis est aries, positusq; duorum
 Prædatorq; Leo, dumofis Scorpius aruis.
 Sunt etiam mediæ legis communia signa,
 Ambiguus terræ Capricornus, Aquarius undis.
 Parsq; marina nitens fundentis semper Aquarij
 Humida terrenis atq; illi degere mixta.

De signis fœcundis. Cap. V.

Non licet à minimis animum deflectere causis,
 Nec

Nec quicquam rationis eget, frustra ue creatum.
 Fœcundum est propriè Cancrî genus, acer & ictu
 Scorpîus, & partu complentes æquora Pisces.
 Sed sterilis Virgo est simili coniuncta Leoni.
 Nec capit, aut captos effundit Aquarius ortus.
 Inter utrunq; manet Capricornus corpore mixto,
 Et qui contento fulget Centaurus in arcu.
 Communisq; Ariès, æquantem tempore libram,
 Et Geminos, Tanrumq;, pari sub sorte recenset.

De signis currentibus, & rectis & aspectu planetarum. Cap. VI.

Nec tu nulla putes in eo commenta uocasse
 Naturam rerum, quòd sunt currentia quedam,
 Vt Leo, & Arcitenens, Arièsq; in cornua tortus:
 Aut quæ recta suis librantur stantia membris,
 Vt Virgo, & Gemini, fundens & Aquarius undas:
 Vel quæ fessa sedent pigros referentia menteis.
 Taurus depositis collo sopitus aratris.
 Libra sub emerito conscendens orbe laborum.
 Tuq; tuo Capricorne gelu contractus in astris.
 Contrà iacet Cancer patulam distentus in aluum.
 Scorpîus incumbens plano sub corpore terræ.
 In latus obliquis, Pisces semperq; iacenteis,
 Quod si solerti circumspicis omnia cura,
 Fraudata inuenies amissis sidera membris.
 Scorpîus in Libra consumit brachia, Taurus
 Succidit in curuo claudus pede, lumina Cancrî
 Defunt Centauro, superest, & quæritur unum.
 Sic nostros casus solatur mundus in astris,
 Exemploq; docet patienter damna subire.
 Omnis cum cœlo fortunæ pendeat ordo,
 Ipsaq; debilibus formentur sidera membris,
 Temporibus quoq; sunt proprijs pollentia signa.
 Aestas à Geminis, Autumnus Virgine surgit,
 Bruma sagittifero, Ver Piscibus incipit esse.
 Quattuor in partes scribuntur sidera terræ:
 Hiberna æstiuis, autumnis uerna repugnant.
 Nec satis est, proprias signorum noscere formas,
 Consensu quoq; fata mouent, & fœdere gaudent,
 Atq; alijs aliæ succedunt sorte locoq;.
 Circulus ut dextro signorum clauditur orbe,
 In tres æquales discurrit linea ductus,
 Inq; uicem extremis iungit se finibus ipsa.
 Et quæcunq; tamen dicuntur signa trigona,
 In tria partitur, quod ter cadit angulus, astra.
 Quæ diuisa manent terris distantia signa,
 Laniger, & paribus spacijs duo signa Leonis,
 Atq; Sagittari, diuerso conspicit ortu.
 Virginis & Tauri Capricorno consonat astrum.
 Cætera sunt simili ratione triangula signa.
 Per totidem toti defunt quæ condita mundo.
 Sed discrimen erit dextris, seu causa sinistra.
 Quæ subeunt, quæ præcedunt, dextra esse feruntur.
 Dexter erit Tauro Capricornus, Virgo sinistra.
 Hoc satis exemplo est, ad quæ diuersa quaternis

Partibus

Partibus æquali laterum sunt condita ductu,
 Quorum designat normalis uirgula sedes,
 Dextra ferunt Libram, Capricornus spectat & illam,
 Conspicit hunc Aries, atq; illum partibus æquis
 Cancer, & hunc leuæ subeuntis sidera Libræ,
 Semper enim dextris censentur signa priora.
 Scilicet in totidem parteis deducere cuncta,
 Ternaq; bisseis quadratè fingere signis,
 Quorum proposito redduntur in ordine uires.

De signis triangularibus, & quadrangularibus. Cap. VII.

Sed si quis contentus erit numerasse quadrata,
 Diuisum signis mundum putet ece quaternis,
 Aut tria sub quinis signis ornare trigonum,
 Ut socias uires, & amicos exigat ortus,
 Fœderaq; inueniat mundi cognata per astra,
 Falsus erit. nam quina licet sint undiq; signa,
 Qui tamen ex signis, quæ quinto quoq; ferantur
 Astra loco, fuerint nati sentire trigoni,
 Non poterunt uires, licet illud nomine seruent.
 Amisere loco dotes, numerisq; repugnant.
 Nam cum sint partes orbis per signa trecentæ,
 Et ter uicena, quas Phœbi circuit ardor,
 Tertia pars eius numeri latus efficit unum,
 In tres perducti partes per signa trigoni.
 Hanc autem numeri non reddit linea summam,
 Si signum à signo, non pars à parte notetur.
 Quod quamuis duo sint hæc à dirimentibus astra,
 Si tamen extremum leui, primam uel prioris
 Inter se conferre uoles, numerumq; notare,
 Ter quinquagenas implebunt ordine parteis.
 Transibit numerus formam, finesq; sequenteis
 Consumet ductus, licet ergo signa trigona
 Dicantur, parteis non seruant illa trigonas.
 Hæc eadem species fallit per signa quadrata,
 Quod cum totius numeri, qui construit orbem,
 Ter triginta quadrum partes per sidera reddant,
 Euenit ut prima signi de parte prioris,
 Si partem ad summam ducatur uirga sequentis,
 Bis sexagenas faciet sua summa prioris,
 Et pars confertur sub iunctis prima duorum
 Signorum in medio numerum transitq; refertq;
 Triginta duplicat parteis, pars tertia deerit.
 Et quamuis quartum à quarto quis computet astrum
 Naufragium facient partes unius in ipsis.
 Non igitur satis est, signis numerasse trigonas,
 Quadrati uel fidem cœli per signa quaterna.
 Quadrati si forte uoles effingere formam,
 Aut trinis paribus facies cum membra trigonis,
 Hic poscit quartam partem centesima summa.
 Illic amittit decimam. sic conuenit ordo.
 Et quiscunq; quater cunctis fauet angulus usq;
 Quæq; loca in triplici signarit linea ductu,
 Cum signata uix linquet dispendia rectæ,
 His natura dedit communi fœdere legem,

Inq̄ uicem affectus, & mutua iura fauoris.
 Quocirca non omnis habet genitura trigonos.
 Consumet ductus licet ergo signa trigona
 Dicantur parteis, non seruant illa trigonis
 Consensum signis: nec cum sint sorte quadrata,
 Continuo inter se seruant commercia rerum.
 Distat enim, an parteis consumat linea iustas,
 Detrahetq̄ modum numeri, quem circulus ambit,
 Nunc tres efficiet, nunc quattuor undiq̄ ductus,
 Quos in plura iuuat ratio procedere signa,
 Interdum quam sint numeris memorata per orbem.
 Sed longe maior uis est per signa trigoni,
 Quam quibus est titulus sub quarto quoq̄ quadratus.
 Altior est horum summoto linea templo,
 Illa magis uicina meat, coeloq̄ recedit,
 Et propius terras accedit uisus eorum,
 Aeraq̄ infectum nostras dimittit ad auras.

De signis Hexagonis. Cap. VIII.

DEuiac̄q̄ alternis data sunt commercia signis,
 Mutua nec magno consensu foedera seruant,
 Inuita angusto quod linea flectitur orbe.
 Nam cum per calles formantur singula limos
 Sidera, & alterno diuertitur angulus astro,
 Sexq̄ per anfractus curuatur uirgula in orbem,
 A Tauro uenit in Cancrum: tum uirgine tacta
 Scorpion ingreditur, qua te Capricorne rigentem,
 Et Geminos a te Piscis, aduersaq̄ Tauro
 Sidera contigens finit, qua coeperat orbem,
 Alterius ductus locus, & per transita signa.
 Utq̄ ea praeteream, quae sunt mihi singula dicta,
 Flexibus & totidem similis fit circulus illis.
 Transuersos igitur fugiunt subeuntia uisus,
 Quod nimis inclinant, ac ne limisq̄ uidentur,
 Vicinoq̄ latent ex recto certior ictus.
 Tertia conuerso conduntur signa recessu.
 Et quae succedit connexa est linea coelo
 Singula circuitu, quae tantum transeat astra,
 Vis eius procul est, altoq̄ uagatur olympo,
 Et tenuis uires ex longo mittit in orbem.
 Sed tamen est illis Phoebus sub lege propinquus,
 Quod non diuersum genus est, quod euntibus astris
 Mascula sed maribus respondent, caetera sexus
 Foeminei se coniungunt commercia mundi,
 Sic quicquam alterius paret natura figuris,
 Et cognata iacent certis sub legibus astra.

De signis coniunctis. Cap. IX.

IAm uero nulla est haerentibus addita signis
 Gratia. nam consensus habet, quia uisus ademptus
 In se cuncta ferunt, animos quae cernere possunt.
 Sunt etiam aduersi generis connexa per orbem
 Mascula foemineis semper obsessa uicissim.
 Disparibus non ulla datur concordia signis.
 Sexta quoq̄ in nullas numerantur commoda uires,
 Virgula per totum quod par non ducitur orbem.

Sed

Sed duo signa facit medijs submota quaternis,
Tertius assumpto ductus non sufficit orbe.

De signis oppositis atque inimicis. Cap. X.

ATq; ita diuersis ex partibus astra refulgent
Per medium aduerso mundum pendētia uultu,
Et toto diuisa manēt contraria cœlo.

Septima quoq; loco quamuis submota ferantur,
Ex longo tamen illa manent, uiresq; ministrant
Vel bello uel pace suas, ut tempora poscunt,
Nunc Phœbo stellis, nunc & dictantibus iras.

Quod si fortē libet, quæ sunt contraria signa
Per titulos celebrare suos, sedesq; memento
Solstitium brumæ Capricornum opponere Cancro,

Lanigerum Libræ, par nocti in utroque dies est.

Piscibus Erigonen, Iuueniq; Vrnæq; Leonem.

Scorpius è summo cum fulget, Taurus in imo est.

Et cadit Arcitenens Geminis orientibus orbe.

Observant inter sese contraria cursus.

Sed quanquam aduersis fulgent contraria signis,

Natura tamen interdum sociata feruntur.

Et genere exemplis concordia mutua surgit,

Mascula si paribus, uel si diuersa suorum est,

Respondent generi, Pisces & Virginis astrum

Aduersi uolitat, sed amant communia iura

Et uincit natura locum, sed uincitur ipsa

Temporibus, Cancerq; tibi Capricorne repugnat,

Fœmina fœmineo, quia brumæ dissidet æstas,

Hinc rigor & glacies, niuibusc; albentia rura:

Hinc sitis & sudor, nudusc; in collibus orbis,

Æstiuosc; dies æquat nox frigida brumæ.

Sic bellum natura gerit, discordat in annum,

Nemirere in ea pugnancia sidera parte.

At non Lanigeri signum Libræq; repugnat

In totum, quia Ver autumnū tempore differt.

Fructibus hic implet maturis, floribus illud.

Sed ratione pari est æqualis nocte diebus.

Temporaq; efficiunt simili concordia textu,

Permixtosq; dies medijs hyemem inter & æstum

Articulis uno seruantia tempore utrunque,

Quo minus infesto decertent sidera cœlo.

Talis erit ratio diuersis addita signis.

De numinibus singulis signis presidentibus. Cap. XI.

His animaduersis rebus, quæ proxima cura,

Noscere tutelas, adiectaq; numina signis,

Et quæ cuique Deo rerum natura dicauit,

Cum diuina dedit magnis uirtutibus ora,

Condidit & uarios sacro sub numine mores,

Pondus ut in rebus persona imponere possit.

Lanigerum Pallas, Taurum Cytherea tuetur,

Formosos Phœbus Geminos, Cyllenius Cancrum,

Iuppiter & cum Matre deum regit ipse Leonem,

Spiciferæ est Virgo|Cereris, fabricataq; Libra

Vulcano, pugnax Mauorti Scorpius hæret.

Venantem Diana uirum, sed partis equinæ

P

Atque

Atq; angusta fouet Capricorni sidera Vesta,
 Et Iouis aduersum, Iunonis Aquarius astrum est.
 Agnoscitq; suos Neptunus in æquore pisces.
 Hinc quoq; magna tibi uenient momenta futura,
 Cum ratio tua fert stellas, & sidera curet,
 Argumenta petes omni de parte, uiasq;
 Artis, ut ingenio diuisa potentia surgat,
 Exequentq; fidem cœli mortalia corda.

De signis membris hominum attributis. Cap. XIII.

Accipe diuisas hominis per sidera parteis,
 Singulaq; in proprijs parentia signa figuris,
 In queis præcipuas toto de corpore uires
 Exercent. Aries caput est ante omnia princeps,
 Sortitur censusq; sui pulcherrima colla
 Taurus, & in Geminis æquali brachia sorte
 Scribuntur connexa humeris, pectusq; locatum
 Sub Cancro est, laterum regnum, scapulaq; Leonis,
 Virginis in propriam descendunt ilia sortem.
 Libra regit cluneis, & Scorpius inguine gaudet.
 Centauro femora accedunt, Capricornus utrisq;
 Imperat in genibus, crurum fundentis Aquari
 Arbitrium est, Piscesq; pedum sibi iura reposcunt.

De signorum amicitia, aut odio, & de dodecatemorijs. Cap. XIII.

Quinetiam proprijs inter se legibus astra
 Conueniunt, & certa gerunt commercia rerum.
 Inq; uicem præstant uisus, atq; auribus hærent.
 Aut odium fœdus uel gerunt, conuersaq; quædam
 In semet proprio ducuntur plena furore.
 Idcirco aduersis nonnunquam gratia signis,
 Et bellum sociata gerunt, alienaq; sede
 Inter se generant coniunctos omne per eum,
 Vtriq; & sorti pugnant, fugiuntq; uicissim.
 Sed deus in leges mundum cum conderet omnem,
 Affectus quoq; diuisit uariantibus astris.
 Atq; aliorum oculos, aliorum contulit aures.
 Iunxit amicitias horum sub fœdere certo,
 Cernere ut inter se possint, audireq; quædam.
 Diligerent alia, & noxas bellumq; mouerent.
 His etiam propriæ foret indulgentia fortis,
 Ut se diligerent semper, sibiq; ipsa placerent.
 Sicut naturas hominum plerasq; uidemus,
 Qui genus ex signis ducunt formantibus ortus.
 Consilium ipse suum est Aries, ut principe dignum est:
 Taurus, lanigero qui fraudem nescit, & ultra
 Fulgentes uidet, atq; audit per sidera Pisces.
 Virgine mens capitur, sic quondam gesserat ante
 Europam dorso retinentem cornua læua.
 Indutusq; Ioui Geminorum ducit & aures
 Ad iuuenem æternas fundentem piscibus undas.
 Inq; ipsos animum Piscis, oculosq; Leonem
 Cancer, & aduerso Capricornus conditur astro.
 Vertitur in semet oculis, immutaq; tendit
 Auribus, & Cancræ captatur Aquarius astro.
 At Leo cum Geminis aciem coniungit, & aurem

Centauro-

Centaurus, Geminos Capricorni diligit astrum,
 Erigone taurum spectat, sed Scorpion audit,
 Atq; Sagittifero conatur nectere fraudem.
 Libra suos sequitur sensus, solumq; uidendo
 Lanigerū, atq; animo complexa est Scorpion intra.
 Ille uidet Pisces, auditq; per, omnia Libram.
 Necnon Arcitenens magno parere Leoni.
 Auribus atq; oculis signum fundentis Aquari
 Conspicere assueuit, solamq; ex omnibus astris
 Diligit Erigonem, contra Capricornus in ipsam
 Conuertit uisus. quid enim mirabitur ille
 Maius, in Augusti felix quam fulserit ortum
 Auribus, & summi captat fastigia Cancri,
 Et nudus Geminis intendit Aquarius aurem,
 Sublimemq; colit Cancrum, spectatq; reducta
 Tela Sagittiferi, Pisces ad Scorpion acrem
 Direxere aciem, cupiuntq; attendere Taurum.
 Has natura uices tribuit, cum sidera finxit.
 His orti similes referunt per mutua sensus,
 Cum cupiant audire alios, aliosq; uidere.
 Horum odio, nunc horum ijdem ducuntur amore.
 Illis insidias tendunt, captantur ab illis.
 Quin aduersa meant etiamq; trigona trigonis.
 Altera q; in bellum diuerso limite ducit
 Linea, sic ueri per totum consonat ordo.
 Namq; Aries, Leo, & Arcitenens sociata trigono,
 Signa negant Chelis foedus toti q; trigono,
 Quod Gemini excipiunt, fundes & Aquarius undas.
 Idq; duplex ratio cogit uerum esse fateri,
 Quod tria signa, tribus signis contraria fulgent,
 Quodq; eterna manent hominum bella, atq; ferarum,
 Humana est facies Librae, diuersa Leonis.
 Idcirco caedunt pecudes, quis uiribus amplis
 Consilium est maius, uictus Leo fulget in astris.
 Aurea lanigero concessit sidera pellis.
 Ipse suae partis Centaurus tergoe caedit.
 Vsq; adeo est hominis uictus, quod mirer ab illis
 Nascentis Librae superari posse trigonum.
 Quin etiam breuior ratio est per signa sequenda.
 Nam quaecunq; nitent humana condita forma
 Astra, manent illis inimica & iuncta ferarum.
 Sed tamen in proprias secedunt singula mentis,
 Et priuata gerunt secretis hostibus arma.
 Lanigero genitis bellum est cum Virgine natis.
 Et Libra Gemini Pisces, quos protulit unda,
 In partis Tauri sub Cancro nata feruntur
 Pectora, & in Chelis, & quae dat Scorpium acer.
 Et Pisces atq; hos Geminorum sidera formant.
 His cum Lanigero bellum est, eiusq; trigono.
 In Cancro genitos Capricorni semina laedunt,
 Et Librae partus, & quos dat Virginis astrum.
 Quicq; sub aduersi numerantur sidera Tauri,
 Lanigeri communis erit, rapidiq; Leonis
 Hostis, sed totidem bellum subscribitur astris.

Erigone Taurumq̄ timet, Geminiq̄ sub Arcu,
 Centaurum & Pisces, & te Capricorne rigentem
 Maxima turba petit, Libram Capricornus, & illi
 Aduersus Cancer chelis, quod utrūq̄ quadratum est.
 Quiq̄ in lanigeri numerantur signa trigoni.
 Scorpius in totidem fœcundus creditur hostis.
 Aequoreum iuuenem, Geminos, Taurū, atq̄ Leonē,
 Erigonem Libramq̄ fugit, metuendus & ipse.
 Quiq̄ Sagittiferi ueniunt de sidere partus,
 Hos Geminis nati Libraq̄ & Virgine & Vrna
 Depressisse uolunt, legem & natura iubentem.
 Hæc eadem Capricorne tuis inimica feruntur.
 Et quos æternis perfundit Aquarius undis,
 Ad pugnam ueniens agit, totumq̄ trigonum
 Turba sub unius iuuenis uirtute ferarum.
 Pisces exortus uicinus Aquarius urget,
 Et Gemini fratres, & quos dat Virginis astrum,
 Quiq̄ Sagittiferi descendunt sidere nati.
 Nec sola est ratio, quæ dat nascentibus arma,
 Inq̄ odium generat partus & mutua uelle.
 Sed plerumq̄ manent inimica tertia quæq̄
 Legē, in transuersum uultu defixa maligno.
 Quoq̄ manent quæcunq̄ loco contraria signa,
 Aduersosq̄ gerunt inter se septima uisus,
 Tertia quæq̄ illis utriusq̄ trigona feruntur.
 Ne sit mirandum, si Phœbus non datur astris,
 Quæ sunt aduersis signis cognata trigoni,
 Per tot signorum species contraria surgunt
 Corpora, totq̄ modis, quotiens inimica creantur,
 Idcirco nihil ex semet natura creauit
 Pectore amicitia maius, nec rarius unquam.
 Vnus erit Pylades, unus qui mallet Horestes
 Ipse mori, leuis una fuit per secula mortis,
 Alter quod raperet fatum, non cederet alter,
 Et duo qui potuere sequi uix noxia pœnis,
 Optauitq̄ reum sponso non posse reuerti,
 Sponsoremq̄ reus timuit, ne solueret ipsum.
 Perq̄ tot ætates hominum, tot tempora & annos,
 Tot bella, & uarios etiam sub pace labores,
 Et fortuna fidem quærat, uix inuenit usquam.
 At quanta est scelerum moles per secula cuncta,
 Quamq̄ onus inuidiæ non excusabile terris?
 Venales ad fata patres, matrumq̄ sepulchra,
 Imposuit Phœbus noctem, terrasq̄ reliquit.
 Quid loquar euerfas urbeis, & prodita templa?
 Et uarias pacis clades, & mixta uenena?
 Insidiasq̄ fori, cædes in mœnibus ipsi,
 Et sub amicitia grassantem nomine turbam?
 In populo scelus est, & abundant cuncta furore,
 Et fas atq̄ nefas mixtum, legesq̄ per ipsas
 Sæuit nequities, pœnas iam noxia uincit:
 Scilicet in multis, quoniam discordia uincit
 Corpora nascuntur, pars & sublata per orbem.
 Et fidei rarum fœdus, pacisq̄ tributum.

Vtq; sibi cœlum, sic tellus dissiidet ipsa,
 Atq; hominum gentes inimica sorte feruntur,
 Si tamen & cognata cupis cognoscere signa,
 Quæ iungant animos, & amica sorte ferantur,
 Lanigeri partus cum toto iunge trigono.
 Simplicior tamen est Aries, meliorq; Leone.
 Prosequitur genitos, & te Centaure creatos,
 Qua colitur, nanq; est natura mitius astrum:
 Expositumq; suæ noxæ, nec fraudibus ullis:
 Nec minus ingenio, molli quàm corpore constat,
 Illis est feritas signis, prædæq; cupido,
 Venalisq; animus, non unquam excedere cogit
 Commoditate fidem, nec longa est gratia facti.
 At cum Lanigeri partus sub utroq; trigono,
 Non parcit, sed rara gerit pro tempore bella,
 Quod feritas utrisq; magis pro tempore cogit,
 Plus tamen in duplici numerandum est roboris esse,
 Quoi cõmixtus homo est, quàm te Nemeæe sub uno.
 Idcirco pax est signis, & mixta querela.
 Quinetiam Tauri Capricorno iungitur astrum,
 Nec magis illorum coeunt ad fœdera mentes,
 Virgineos etiam partus quicumq; creantur,
 Tauro complecti cupiunt, sed sæpe queruntur.
 Quosq; dabunt Chelæ, & quos dat Aquarius ortus,
 Vnum pectus habent, fideiq; immobile uinclum.
 Magnus erit Geminis amor, & concordia duplex,
 Magnus & in multos ueniet successus amicos.
 Scorpius & Cancer fraterna in nomina ducunt
 Ex semet genitos, nec non & Piscibus orti
 Concordant, illis nam (sæpe est subdolos actus)
 Scorpius aspergit noxas sub nomine amico.
 At quibus in lucem Pisces uenientibus adsunt,
 His non una manet semper sententia cordi:
 Commutant animos, interdum & fœdera rumpunt,
 Ac repetunt, tectæq; lues sub fronte uagantur,
 Sic erit ex signis odium tibi, paxq; notanda.
 In terris geniti tali sub lege creantur.
 Nec satis est tantum solis insistere signis,
 Contemplare locum cœli, sedemq; uagantum.
 Parte genus uariant, & uires linea mutat.
 Nam sua quadratis, ueniunt sua iura trigonis,
 Et quæ per senos decurrit uirgula tractus,
 Quæq; secant medium transuerso limite cœlum.
 Hinc modò dat mundus uires, modò detrahit idem,
 Quæq; illic sumunt uires, huc acta reponunt.
 Distat enim, surgant ne eadem, subeant ne, cadantq;
 Efficiunt uires, utcumq; aliena capeffunt
 Regna, & in extremis subsidunt hospita castris.
 Hæc mihi sub certa stellarum parte canentur.
 Crebrius aduersis odium est, cognata quadratis
 Corpora censentur signis, & amica trigonis.
 Nec ratio obscura, nam quartum quodq; locauit
 Eiusdem generis signum natura per orbem.
 Quattuor æquali cœlum discrimine signant,

In quibus articulos anni Deus ipse creauit.
 Ver Aries, Cererem Cancer, Bacchumq; ministrans
 Libra, Caper brumam, genitosq; ad frigora Pisces,
 Nec non & duplici quæ sunt connexa figura,
 Quartum quæq; locum retinent, duo cernere Pisces
 Et Geminos iuuenis, duplicemq; in Virgine formã,
 Et duo Centauri, licet uno corpore texti.
 Sic et simplicibus signis stat forma quadrata.
 Nam neq; Taurus habet comitem, nec pingitur ulli
 Horrendus Leo, nec metuit sine corpore quenquam
 Scorpïus, atq; uno censetur Aquarius astro.
 Sic quæcunq; manent quadrato condita templo
 Signa, parem referunt numeris, aut tempore fortem,
 Ac ueluti cognata manent sub fœdere tali.
 Idcirco affines signant, grauibuscq; propinquis
 Accedunt, unaq; tenent sub imagine natos.
 Longior in spacium porrecta est linea maius,
 Quæ tribus emensis signis facit astra trigona,
 Hæc ad amicitias imitantes iura, gradumq;
 Sanguinis, atq; animis hærentia pectora ducunt,
 Vtq; ipsa in longo coeunt sumnota recessu,
 Sic nos coniungunt maioribus interuallis.
 Hæc meliora putant, mentis quæ iungere possunt.
 Quàm quæ nonnunquam fœdus sub sanguine fallunt,
 Proxima uicinis subscribunt tertia quæq;
 Hospitibus, sic astrorum seruibitur ordo,
 Quotquot cardinibus proprio uariante mouentur,
 Quæ quanquam in partes diuisit quattuor orbis,
 Sidera quadrata efficiunt, non lege quadrata
 Censentur: minus est numeri quàm cardinis usus.
 Nam nihil in totum seruit sibi, mixta feruntur,
 Iplis dant fines astris, capiuntq; uicissim,
 Quæ mihi mox certo digesta sub ordine surgent.
 Adde suas partes signis, sua partibus astra,
 Omnibus ex istis ratio est repetenda per artem
 Partitam, insectis signa ut perdiscere possis.
 Perspice nunc tenui uisu rem pondere magnam,
 Quæ tantum Graio signari nomine possit,
 Dodecatemoria in titulos signantia causas.
 Nam cum tricenae per parteis sidera constent,
 Rursus bisseis numerus deducitur omnis,
 Ipsa igitur ratio binas in partibus esse,
 Dimidiasq; docet partes his finibus esse
 Dodecatemorium constat, bisseñaq; cuncta,
 Omnibus in signis quæ mundi conditor ille
 Attribuit, totidem numeris fulgentibus astris,
 Vt sociata forent alterna sidera sorte,
 Et similis mundus sibi, & omnia in omnibus astra,
 Quorum mixturis regeret concordia corpus,
 Et tutela foret communi mutua causa.
 Idcirco quanquam signis nascuntur eisdem,
 Diuersos referunt mores, inimicaq; uota.
 Et sæpe in pecudes errat natura, maremq;
 Fœmina subsequitur, miscetur sidere partus,
 Singula

Singula diuersis uariant quot partibus astra
 Duodecatemorijs, proprias mutantia uires.
 Nunc quid sit, cuius uel canā, quo uel ordine constet,
 Ne uagus ignotis signorum partibus erres.
 Ipsa suo retinent primas in corpore partis.
 Sidera uicinis subeuntes attribuuntur.
 Cætera pro numero ducunt ex ordine partes.
 Ultima, & extremis ratio conceditur astris,
 Singula sic retinent binas in sidera quæq;
 Dimidiasq; sui partis, & summa repletur
 Sortibus exactis triginta sidere in omni.
 Nec genus est unum, ratio nec prodita simplex,
 Pluribus inq; modis rerum natura locauit,
 Deduxitq; uias, uoluitq; per omnia quæri.
 Hæc quoq; comperta est ratio sub nomine eadem,
 Quocumq; in partu nascentum tempore luna
 Constiterit numeris, hanc ter dispone quaternis,
 Sublimi totidem quia fulgent sidera mundo.
 Inde suas illi signo, quo luna refulsit.
 Quæ de hinc defuerint partes, numerare memento,
 Proxima tricenae pariter sententia ducit,
 Hic ubi deficiet numerus, tunc summa relicta
 In binas sortis adiecta parte locetur,
 Dimidium reliquis tribuatur ut ordine signis,
 In qua destituent, te iustum Luna uidebit.
 Duodecatemorijs signis post cætera ducent,
 Ordine quæq; suo, sic constant astra locata.
 Hæc quoq; te ratio ne fallat, perspice paucis.
 Maior in effectu, minor est, quod partibus ipsis
 Duodecatemorijs, quid sit, quod dicitur esse
 Duodecatemorium, namq; id per quinque notatur
 Partes, nam totidem præfulgent sidera cælo,
 Quæ uaga dicuntur, ducunt & singula sortes
 Dimidias uires, quæ in eis & cura capessunt.
 In quocumq; igitur stellæ sunt quinque locatæ
 Duodecatemorium fuerit, spectare decebit.
 Cuius enim stellæ in finem sint, sidere quoq;
 Inciderint, dabit effectus in mentibus eius.
 Undiq; miscenda est ratio, per quam omnia constant,
 Verum hoc posterius proprio cuncta ordine reddam,
 Nunc satis est, docuisse suos ignota per usus.
 Ut cum perceptis steterit fiducia membris,
 Sic totum corpus facili ratione notetur,
 Et bene de summa ueniat post singula carmen.
 Ut rudibus pueris monstratur litera primum,
 Per faciem nomenq; suum componitur usus,
 Tunc coniuncta suis formatur syllaba nodis,
 Hinc uerbis structura uenit per uerba legendi.
 Tunc rerum uires, atq; artis traditur usus,
 Perq; pedes proprios nascentia carmina surgunt,
 Singulaq; in summa prodest didicisse priora.
 Quæ nisi constiterint proprijs fundata elementis,
 Versu quæ properè dederint præcepta magistri,
 Effluat in uanum rerum præposterus ordo,

Sic mihi per totum uolitantī carmine mundum,
 Erutaq; obstrusa penitus caligine fat a,
 Pieridum numeris etiā modulata canenti,
 Quoq; Deus regnat reuocanti numen ab arce,
 Per partis ducenda fides, & singula rerum
 Sunt gradibus tradenda suis: ut cum omnia certa
 Notitia steterint, proprios reuocentur ad usus.
 Ac uelut in nudis consurgunt montibus urbes,
 Conditor & uacuos muris circundare colles
 Destinet ante manus, quā tentet scindere fossas,
 Vertit opus, ruit ecce nemus, saltusq; uetusti
 Procumbunt, solemq; nouum, noua sidera cernunt:
 Pellitur omne loco uolucrum genus atq; ferarum,
 Antiquasq; domos & nota cubilia linquunt.
 Ast illi silicem in muros, & marmora templi
 Rimantur, ferriq; rigor per tempora nota
 Quæritur: hinc artes, hinc omnis conuenit usus,
 Tunc demum, consurgit opus, cum cuncta supersunt,
 Ne medios rumpat cursus præpostera cura.
 Sic mihi tractanti tantæ succedere moli
 Materies primū, rerum ratione remota,
 Tradenda est, ratio sit'ne post irrita, ne' ue
 Argumenta nouis stupeant nascentia rebus.

De cardinibus mundi. Cap. XIII.

ERgo age noscendis animum compone sagacem
 Cardinibus, qui per mūdū sunt quattuor omnes
 Dispositi semper, mutantq; uolantia signa:
 Vnus ab exortu cœli nascentis in orbem,
 Quā primum terras æquali limite creuit.
 Alter ab aduersa respondens ætheris ora,
 Vnde fugit mundus, præcepsq; in tartara tendit.
 Tertius excelsi signat fastigia cœli,
 Quo defessus equis Phœbus subsistit habenis,
 Declinatq; diem, mediasq; examinat undas.
 Ima tenet quartus fundato nobilis orbe,
 In quo principium est reditus, finisq; cadendi
 Sideribus, pariterq; occasus cernit & ortus.
 Hæc loca præcipuas uires, summosq; per artem
 Fatorum effectus referunt, quod totus in illis
 Nititur æthereis ueluti compagibus orbis.
 Quæ nisi perpetuis alterna sorte uolantem
 Curfibus excipiant, nestantq; in uincula bina,
 Per latera atq; imum templi, summumq; cacumen
 Dissociata fluat resoluta machina mundo.
 Sed diuersa tamen uis est in cardine quoq;
 Et pro sorte loci uariant, atq; ordine distant.
 Primus erit summi qui regnat culmina cœli,
 Et me diū tenui partitur limite mundum.
 Quem capit excelsa sublimem gloria sede:
 Scilicet hæc tutela decet fastigia summa,
 Quicquid ut emineat sibi uendicet, & Deus omnis
 Afferat, & uarios tribuendo regnet honores.
 Hinc fauor & species, atq; omnis gloria uulgi.
 Reddere iura foro, componere legibus orbem,

Fœderibus

Fœderibusq̄ suis externas iungere gentes,
 Et pro forte sua cuiusq̄ extollere nomen.
 Proximus est ima, quanquam statione locatus,
 Sustinet alterius mixtum radicibus orbem,
 Effectu minor in species, sed maior in usu.
 Fundamenta tenet rerum, censusq̄ gubernat.
 Quàm rata sint fossis serutantur uota metallis,
 Atq̄ ex occulto quantum contingere possis.
 Tertius atq̄ illi tollens in parte nitentem
 Qui tenet exortum, qua primùm sidera surgunt,
 Vna dies dedit, & tempus describit in horas.
 Hinc inter Graias horoscopus editur urbis.
 Nec capit extremum, proprio quia nomine gaudet.
 Hic tenet arbitrium uitæ, atq̄ hic regula morum est,
 Fortunamq̄ dabit rebus, ducetq̄ per arteis.
 Qualiaq̄ excipiant nascentes tempora prima,
 Quos capiant cultus, quali sint sede creati,
 Vtrinq̄ admixtis subscribent uiribus astra.
 Vltimus emenso qui condit sidera mundo,
 Occasumq̄ tenens submersum despicit orbem,
 Pertinet ad rerum summas, finemq̄ laborum,
 Coniungitq̄ epulas, extremaq̄ tempora uitæ,
 Ociaq̄ & cætus hominum, cultusq̄ deorum.

*De diuisionibus ætatum in partes cæli, & duodecim domo-
 rum significationibus. Cap. XV.*

NEC contentus eris percepto cardine quoquam,
 Interualla etiam memori sunt mente notanda,
 Per maius dimensa, suas reddentia uires.
 Quicquid ab exortu summum curuatur in orbem,
 Aetatis primæ, nascentisq̄ asserit annos.
 Quod summo premitur deuexum culmine mundi,
 Donec ad occasus ueniet, puerilibus annis
 Succedit, teneramq̄ regit sub sede iuentam.
 Quæ pars occasus interq̄ inumq̄ sub orbem
 Descendit, regit hæc maturæ tempora uitæ,
 Et propria serie, uarioq̄ exercita cursu.
 At quæ perficitur cursu redeunte sub imo,
 Tarda supinatum lassatis uiribus arcum
 Ascendens, seros demum complectitur annos,
 Labenteisq̄ dies uitæ, tremulamq̄ senectam.
 Omne quidem signum sub qualicunq̄ figura
 Partibus inficitur, mundi locus imperat astris,
 Et dotes, noxamq̄ facit: uertuntur in orbem
 Singula, & accipiunt uires, cœloq̄ remittunt.
 Vincit enim natura genus, legesq̄ ministrat
 Finibus in proprijs, & prætereuntia cogit
 Esse sui moris. uario nunc diues honore,
 Nunc sterilis, poenamq̄ ferentia sidera sedis.
 Quæ super exortum est à summo sidere cœli,
 Infelix regio, rebusq̄ inimica futuris,
 Et uitio fœcunda nimis, nec sola, sed illi
 Par erit, aduerso quæ fulget sidere sedes,
 Iuncta sub occasu neu præstet cardine mundi,
 Vtraq̄ præterita fertur deiecta ruina,

Orta laboris erit, scandendum est, atq; cadendum,
 Nec melior super occasu, contraq; sub ortu
 Sors: agitur mundi præceps hæc, illa superna
 Pendens, aut meruit uicino cardine finem,
 Aut fraudata cadet. meritò Typhonis habentur
 Horrendæ sedes, quem tellus sæua profudit,
 Cum bellum cœlo peperit: nec matre minores
 Extiterint partus, sed fulmine rursus in altum,
 Compulsi, montesq; super rediere cadentes.
 Cessit & in tumultum belli, uitæq; Typhœus.
 Ipsa tremit mater flagrantes monte sub Aetna,
 Atq; refulgenti sequitur fastigia cœlo.
 Proxima ne ue ipsi cedat qui fungitur astro,
 Spe melior, palmamq; petens uictrixq; priorum
 Altius insurgit summæ comes addita finis.
 In peiusq; manent cursus, nec uota supersunt.
 Quo circa minimè est mirum, si proxima summo,
 Atq; eadem inferior ueneranda sorte dicatur,
 Quod titulus felix, censum si proxima Graiæ
 Nostra subit linguae uirtutis nomine nomen.
 Iuppiter hoc habitat fortunæ credere genti,
 Hinc imperuersum similis deiecta sub orbe,
 Imaq; summersi contingent fulmina mundi,
 Aduersaq; nitet defessa parte peracta
 Militia, rursusq; nouo deuota labori
 Cardinis, & subitura iugum, sortemq; potentem.
 Nondum sentit opus mundi, iam sperat honorem,
 Dæmonem memorant Graij, Romana per ora
 Quaritur inuerso titulus sub corde sagaci.
 Conde locum, numenq; Dei, totumq; potentis,
 Quæ tibi posterius magnos reuocantur ad usus.
 Hic momenta manent nostræ plerumq; salutis,
 Bellaq; morborum tetris pugnancia telis.
 Viribus ambiguum Geminis, causaq; diei,
 Sed medium post astra diem, curuataq; primùm
 Nunc huc, nunc illuc sortem mutantis utramq;
 Culmina nutantis summo de uertice mundi,
 Aethera Phœbus amat, sub quo quoq; corpora nostra
 Decernunt uitia, & fortunam ex uiribus eius
 Concipiunt. Deus ille locus sub nomine Graio
 Dicitur. huic aduersa nitens quæ prima resurgit
 Sedibus ex imis, iterumq; reducit Olympum
 Pars mundi, fuluumq; nitet, noctemq; gubernat.
 Et dominam agnoscit Phœben fraterna uidentem
 Regna, per aduersas cœli fulgentia parteis,
 Fataq; damnosis imitantem finibus orbis.
 Huic parti dea nomen erit Romana per ora,
 Græcia uoce sua titulum designat eundem.
 Arce sed in cœli qua summa accliuia finem
 Inueniunt, qua principum decliuia sumunt,
 Culmineq; insurgunt occasus inter & ortus,
 Suspenduntq; suo libratum ex ordine mundum.
 Asserit hanc Cytherea sibi per sidera sedem,
 Et ueluti faciem mundi sua collocat ora,

Per quæ humana suæ propria est hæc addita parti
 Vis, & connubia & thalamos tedasq; gubernat.
 Hæc tutela decet Venerem, sua tela mouere.
 Nomen erit fortuna loco, quo percipe mentem,
 Ut breuia in longo compendia carmine præstet,
 Et qua subsidit conuerso cardine mundus,
 Fundamenta tenens aduersum & suspicit orbem.
 Ac media sub nocte iacens Saturnus in illa
 Parte suas agitât uires, deiectus & ipse
 Imperio quondam mundi, folioq; deorum.
 Et pater in proprios exercet numina casus,
 Fortunamq; senum. prima est fortuna duorum
 Nascentum atq; patrum, quæ cæli condita pars est.
 Asperum erat tempus, titulum cui Græcia fecit
 Dæmonium, signatq; suas pro nomine uires.
 Nunc age surgentem primo de cardine mundum
 Respice, qua solido nascentia signa recurfu
 Incipiunt, uis gelidis & Phœbus ab undis
 Enatat, & fuluo paulatim accenditur igne.
 Nec tua templa ferunt Maïa Cyllenie nate.
 O facies signata nota, quod nomen & ipsi
 Authores tibi dant artes qua ducit Olympum,
 In qua fortuna natorum condidit omnem
 Natura, ex illo suspendit uota parentum.
 Vnus in occasu locus est super, ille ruentem
 Præcipitat mundi terris, & sidera mersat.
 Terraq; prospectat Phœbi quæ uiderat ora.
 Ne mirere, nigri si Ditis ianua fertur,
 Et finem uitæ retinet, mortiq; locatur.
 Hinc etiam ipse dies moritur, terrasq; per orbem
 Subripit, & noctis captum sub carcere claudit.
 Nec non & fidei tutelam uindicat ipsam,
 Pectoris & pondus, tanta est in sede potestas,
 Quæ uocat, & condit Phœbum, recipitq; refertq;
 Consumitq; diem. tali sub lege notandæ
 Templorum tibi sunt uires, quas peruolat omnis
 Astrorum series, ducitq; & commodat illis
 Ipse suas leges, stellæq; ex ordine certo,
 Vt natura sinit, lustrant, variasq; locorum
 Efficiunt uires, utcunq; aliena capeffunt
 Regna, & in extremis subsidunt hospita castris.
 Hæc mihi sub certa stellarum parte canentur.
 Nunc satis est cæli partis titulosq; notasse,
 Effectusq; loci per se cuiusq; deosq;
 Qui parti nomen posuit, qui condidit arcem.
 Octotropos, per quos stellæ diuersa uolantes,
 Quos reddant motus proprio uenit ordine rerum.

LIBRI SECVNDI FINIS.

M. MANILII ASTRONOMICON LIBER

Tertius.

De natura omnium gubernatrice, & de partibus duodecim domorum, à quibus
hominum fata dependent, & de gradu cardinum, ac de dierum et
noctium uarietate, horarumq; inaequalitate.

Cap. I.

N noua surgentem, maioraq; uiribus ausum,
 Nec per inaccessos metuentem uadere saltus,
 Ducite Perides, uestros extendite sineis,
 En conor ad dignos in carmina ducere cantus.
 Non ego in excidium coeli nascentia bella,
 Fulminis & flammam, partusq; in matre sepultos
 Hecora uenalem cineri Priamumq; ferentem,
 Colchida nec referam uendentem regna parentis,
 Et lacerum fratrem stupro, segetesq; uirorum,
 Taurorumq; truces flammam, uigilemq; draconem,
 Et reduces annos, auroq; incendia facta,
 Et male conceptos partus, peiusq; necatos.
 Non annosa canam Messanae bella nocentis,
 Septenosq; duces, ereptaq; fulmine flammis
 Moenia Thebarum, & uictam quae uicerat orbem.
 Germanosq; patris referam, matrisq; nepotes,
 Natorumq; epulas, conuersaq; sidera retro,
 Ereptumq; diem, nec Persica bella profundo
 Indicta, & magna pontum sub classe latentem,
 Immissumq; fretum terris, iter aequoris undis.
 Non reges magnos, spacio maiore canenda,
 Quam si tacta loquar: Romanae gentis origo,
 Totq; duces orbis, tot bella, tot ocia, & omnis
 In populi unius leges ut cesserit orbis,
 Differtur, facile est uentis dare uela secundis,
 Foecundumq; solum uarias agitare per arteis,
 Auroq; atq; ebori decus addere, cum rudis ipsa
 Materies niteat, speciosis condere rebus
 Carmina, uulgatum est opus, & componere simplex.
 At mihi per numeros, ignotaq; nomina rerum,
 Temporaq; & uarios casus, momentaq; mundi,
 Quorum quaeq; uices, partesq; in partibus ipsis.
 Luctandum est, quod nosse nimis, quod dicere quantum est,
 Carmine quod proprio, pedibus quod iungere certis.
 Huc ades o quicumq; meis aduertere coeptis.
 Aurem oculosq; potes, ueras & percipe uoces.
 Non ad iuratos reges, Troiamq; cadentem
 Impendas animum, nec dulcia carmina quaeras.
 Ornari res ipsa negat, contenta doceri.
 Et si qua externa referentur nomina lingua,
 Hoc operis, non uatis erit, non omnia flecti
 Possunt, & propria melius sub uoce notantur.
 Nunc age subtili rem summam perspice cura,
 Quae tibi praecipuos usus monstrata ministret,
 Et certas det in arte uias ad fata uidenda,
 Si bene constiterit uigilanti condita sensu.
 Principium rerum & custos natura latentum,
 Cum tantas strueret moles per moenia mundi,

Et

Et circumfusis orbem concluderet astris
 Vndiq; pendentem in medium, diuersa q; membra
 Ordinibus certis sociaret corpus in unum,
 Aeraq; & terras, flammamq; undamq; natantem,
 Mutua in alterutrum præbere alimenta iuberet,
 Ut tot pugnantis regeret concordia causas,
 Staretq; alterno religatus fœdere mundus,
 Exceptum à summa ne quid ratione maneret,
 Et quod erat mundi, mundo regeretur ab ipso.
 Fata quoq; & uitas hominum suspendit ab astris,
 Quæ summam operum parteis, quæ lucis honorem,
 Quæ famam assererent, quæ nunquam fessa uolarent:
 Quæ quasi per mediam mundi præcordia partem
 Disposita obtineant Phœbum, Lunamq;, uagasq;
 Euincant stellas, nec non uincantur & ipsa,
 His regnum natura dedit, propriasq; sacrauit
 Vnicuiq; uices, sanxitq; quod omnia summa
 Vndiq;, qua fati ratio traheretur in unum.
 Nam quodcunq; genus rerum, quodcunq; laborum,
 Quæq; opera, atq; artes, quicunq; per omnia casus
 Humana in uita poterant contingere sortem,
 Complexa est in tot parteis, quot & astra uocarant.
 Res posuit, certasq; uices sua nomina cuiq;
 Atribuit, totumq; hominis per sidera censum
 Ordine sub certo duxit, pars semper ut idem
 Confinis parti uicinis staret in astris.
 Horum operum partes ad singula signa locauit,
 Non ut in æterna cœli statione manerent,
 Et cunctos hominum pariter traherentur in ortus,
 Ex iisdem repetita locis: sed tempore sedes
 Nascentum acciperent proprias, signisq; migrarent,
 Atq; alijs alio fors quæq; accederet astro,
 Ut caperet genitura nouam per sidera formam.
 Nec tamen incerto confunderet omnia motu,
 Sed cum pars operum, quæ prima condita parte est,
 Accepit propriam nascentis tempore sedem.
 Cætera succedunt, signisq; sequentibus hærent.
 Ordo ducem sequitur, donec uenit orbis in orbem.
 Has autem facies rerum per signa locatas,
 In quibus omnis erit natura & condita summa.
 Ut cum iam stellæ septem lædunt ue, iuuant ue,
 Cardinibus ue mouet diuina potentia mundi,
 Sic felix aut triste uenit per singula fatum.
 Talis & illius fors est speranda negoti.
 Hæc mihi solenni sunt ordine cuncta canenda,
 Et titulis signanda suis, rerumq; figuris.
 Ut pateat positura operum, nomenq;, genusq;,
 Fortunæ fors prima data est, hoc illa per artem
 Censetur titulo, quia proxima continet in se
 Fundamenta domus, domuiq; hærentia cuncta.
 Qui modus in seruis, qui sit consensus in aruis,
 Quæq; datum magnas operum componere moles,
 Ut uaga fulgentis concordant sidera cœli,
 Post hanc militiæ locus est, qua quicquid in armis,

Quæp̄ peregrinas interuentibus urbeis
 Accipere afflueuit, titulo comprehenditur uno.
 Tertia ad urbanos statio est numeranda labores.
 Hoc quoq̄ militiæ genus est ciuilibus actis
 Compositum, fideiq̄ tenet parentia uincla.
 Format amicitias, & sæpe cadentia frustra
 Officia, & cultus, contingant præmia quanta
 Edocet, appositis cum mundus consonat astris,
 Iudiciorum opus in quarto natura locauit,
 Fortunamq̄ fori fundentem uerba patronum,
 Pendentemq̄ reum lingua, rostrisq̄ loquentem
 Impositum, & populo nudantem condita iura,
 Atq̄ expensa sua soluentem iurgia fronte.
 Cum iudex uerò nihil amplius aduocat ipso,
 Quicquid propositas inter facundia leges
 Efficit, hoc totum partem concessit in unam.
 Atq̄ utcumq̄ gerunt, dominantia sidera manant,
 Quintus coniugio gradus est per signa dicatus,
 Et socios tenet & comites, atq̄ hospitium unà
 Iungitur, & simileis coniungens fœdus amicos.
 In sexta diues numeratur copia sede,
 Atq̄ adiuncta salus rerum, quarum altera quartti
 Contingant, usus monet: altera quàm diuturni,
 Sidera ut inclinant uires, & templa gubernant,
 Septima censetur sæuis horrenda periclis,
 Si malè subscribunt stellæ per signa locata.
 Nobilitas tenet octauam, qua constat honoris
 Conditio, & famæ modus, & genus, & specioso
 Gratia prætextu. nonus locus occupat omnem
 Fatorum sortem dubiam, patriosq̄ timores,
 Omniaq̄ intrantum mixta nutritia turba.
 Huic uicinus erit uitæ qui continet actum,
 In quo seruorum mores, & qualibet omnis
 Formetur domus exemplis, quoq̄ ordine certo
 Ad sua compositi discedant munera serui.
 Præcipua undecima pars est in sorte locata,
 Quæ summam nostri semper, uiresq̄ gubernat,
 Quæq̄ ualetudo constat, nunc libera morbis,
 Nunc oppressa mouent, & mundum sidera, cumq̄
 Non alias sedes tempus uel genus uel medendi,
 Quæ sibi deposcat, uel cuius tempore præstet
 Auxilium, & uitæ succos miscere salubreis.
 Vltimus & totam concludens ordine summam
 Rebus apiscendis labor est, qui continet omneis
 Votorum effectus, & quæ sibi quisq̄, suisq̄
 Proponit studia, atq̄ artis, hæc irrita ne sint:
 Seu ferat officium, nutus blanditur in omneis:
 Aspera siue foro per litem iurgia tentet,
 Fortunam uel petat pelago, uentisq̄ sequatur.
 Seu Ceterem plenam, uincensq̄ horrea messem,
 Aut reputat Bacchum per pinguiam musta fluentem.
 Hac in parte dies, atq̄ hæc momenta dabuntur,
 Si bene conuenient stellæ per signa sequentes,
 Quarum ego posterius uires in utrumq̄ ualenteis

Ordine sub certo reddam, cum pandere rerum
 Incipiam effectus. nunc, ne permixta legentem
 Confundant, nudis satis est insistere membris.
 Et quoniam toto digestos orbe labores,
 Nominaq; in numerum, viresq; exegimus omnis,
 Atla uocant Graiij, quae cuncta negotia rerum
 In genera & parteis bis sex diuisa coherent.
 Nunc quibus ascendant signis quandoq; canendum est,
 Perpetuas neq; enim sedes, eademq; per omnis
 Sidera nascentis retinent: sed tempora mutant,
 Nunc huc, nunc illuc signorum mota per orbem:
 Incolumis tamen ut maneat, qui conditus ordo est,
 Ergo age, ne falsa uaria genitura figura,
 Si sua quemq; uoles reuocare ad signa laborem,
 Fortunae perquire locum per sidera cuncta,
 Quae primò pars est numerosis dicta sub atlis,
 Qui tibi cum fuerit certa ratione repertus,
 Caetera praedicto subeuntibus ordine signis
 Coniunges, teneant proprias ut singula sedes,
 Et ne forte uagus naturae querere sedem
 Incipias, duplicem certa ratione capesse.
 Cum tibi nascentis percepto tempore forma
 Constiterit, coeli stellis ad signa locatis,
 Transuerso Phœbus si cardine celsior ibit,
 Qui tenet exortum, uel qui demergit in undas,
 Per tempus licet affirmes natum esse dici,
 At si subiectis senis fulgebit in astris,
 Inferior dextra, laeuaq; tenentibus orbem
 Cardinibus, noctis fuerit per tempora natus.
 Haec tibi cum fuerint certo discrimine nota,
 Tunc si forte dies nascentem exceperit alma,
 A Sole ad Lunam numerabis in ordine partes
 Signorum, ortiuo totidem de cardine duces,
 Quem bene partitis memorant horoscopon astris.
 In quodcunq; igitur numerus peruenerit astrum,
 Hoc da fortunae: iunges tum caetera signis
 Atla suis, certo subeuntibus ordine cunctis.
 At cum obducta nigris nox orbem texerit alis,
 Si quis erit, qui tum materna excesserit aluo,
 Verte uias, sicuti naturae uertitur ordo.
 Consule tunc Phœben imitantem lumina fratris
 Semper, & in proprio regnantem tempore noctis,
 Quotq; ab ea Phœbus partes & signa recedit,
 Tot numerare iubet fulgens horoscopus a se.
 Hunc fortuna locum teneat subeuntibus atlis
 Ordine naturae, sicut sunt cuncta locata.
 Forsitan & queras agili rem corde notandam,
 Qua ratione queas natalis tempore nati
 Exprimere immenso surgentem horoscopon orbe.
 Quod nisi sub stellis uisus ratione tenetur,
 Fundamenta ruunt artis, nec consonat ordo:
 Cardinibus quoniam falsis quae cuncta gubernant,
 Mentitur faciem mundus, nec constat origo,
 Flexaq; momento uariantur sidera templi.
 Sed quanta effectus res est tam plena laboris,

Cursibus æternis mundum per signa uolantem,
 Ut totum lustret curuatis arcibus orbem
 Exprimere, & uultus eius componere certos,
 Ac tantæ molis minimum deprendere punctum:
 Quæ pars exortum, uel quæ fastigia mundi
 Afferat occasus, aut imo federit orbe.
 Nec me uulgatæ rationis præterit ordo,
 Quæ binas tribuit signis surgentibus horas,
 Et paribus spacijs æqualia digere astra:
 Ut parte ex illa, qua Phœbi cœperit orbis,
 Discedat numerus, summamq; accomodet astris,
 Donec perueniat nascentis tempus ad ipsum:
 Atque ubi substiterit, signum dicatur oriri.
 Sed iacet obliquo signorum circulus orbe,
 Atque alia inflexis oriuntur sidera membris.
 Ast illis magis est rectus surgentibus ordo,
 Ut propius nobis aliquod, uel longius astrum est.
 Vix finit luces Cancer, uix bruma reducit.
 Quàm breuis illa iacet, tam longus circulus hic est.
 Libra Ariesq; parem reddunt noctemq; diemq;.
 Sic media extremis pugnant, extremaq; summis.
 Nec nocturna minus uariant, quàm tempora lucis:
 Sed tamen aduersis idem stat mensibus ordo.
 In tam dissimili spacio, uarijsq; dierum
 Umbrarumq; modis, quis possit credere, in auras
 Omnia signa pari mundi sub lege manere?
 Adde quod incerta est horæ mensura, neque ullam
 Altera pars sequitur: sed sicut summa dierum
 Vertitur, & partes surgunt, rursusq; recedunt.
 Cum tamen in quocunq; dies deducitur astro,
 Sex habeat supra terras, sex signa sub illis.
 Quo fit, ut in binas non possint omnia nasci,
 Cum spacium non sit tantum pugnantibus horis,
 Si modò bisseñæ seruantur luce sub omni:
 Quem numerum debet ratio, sed non capit usus.

De mensura temporum et signorum. Cap. II.

NEc tibi constabunt aliter uestigia ueri,
 Ni lucem noctemq; pares dimensus in horas,
 In quantum uario pateant sub tempore noris,
 Regulaq; exactas primùm formetur in horas,
 Quæ segnemq; diem sedes perpendat, & umbras.
 Hæc erit in Libra, cum lucem uincere noctes
 Incipiunt, uel cum medio concedere uere.
 Tunc etenim solum bisseñas tempora in horas
 Aequa patent, medió cum currit Phœbus Olympo.
 Hic cum per gelidas hyemis summotus in astro,
 Fulget in octaua Capricorni parte biformis.
 Tunc angusta dies uernalis uertit in horas,
 Dimidiam atque nouem, sed nox oblita diei
 Bis septem, apposita numerus ne claudicet hora
 Dimidia, sic in duodenas exit utrumque,
 Et redit in solidum naturæ condita summa.
 Inde cadunt noctes, surguntq; in tempora luces,
 Donec ad ardentis pugnarint sidera Cancri.
 Atque ubi conuersis uicibus mutantur in horas

Brumales,

Brumales, noctemq̄ dies, lucemq̄ tenebræ
 Hybernâ referunt, alternâq̄ tempora uincunt,
 Nunc huc, nunc illuc gradibus per sidera certis
 Impulsæ, quarum ratio manifesta per artem
 Collecta est, uenietq̄ suo per carmina textu.
 Atque hæc est illas demum mensura per horas,
 Quæ rigat æstiuus gradibus torrentibus amnis
 Nilus, & erumpens imitatur sidera mundi
 Per septem fauces atque ora fugantia pontum.

De stadijs. quæ duodecim signa in ortu & occasu occupant. Cap. III.

Nunc age quot stadijs, & quâto tempore surgant
 Sidera, quoq̄ cadant, animo cognosce sagaci,
 Ne magna in breuibus careant compendia dictis.
 Nobile Lanigeri sidus, quod cuncta sequuntur,
 Dena quater stadia exoriens duplicataq̄ ducit,
 Cum cadit: atque horam, surgens, eiusq̄ trientem
 Occupat, occiduus geminat, cum cætera signa
 Octonis crescunt stadijs orientia in orbem,
 Et totidem admittunt, gelidasq̄ rigentia in umbras.
 Hora nouo crescit per singula signa quadrante.
 Tertiaq̄ in quarta parte si ducitur eius.
 Hæc sunt ad Libræ sidus surgentibus astris
 Incrementa, pari momento damna trahuntur,
 Cum subeunt orbem, rursusq̄ ad sidera Libræ,
 Ordine mutato, paribus per tempora uersa
 Momentis redeunt. nam per quot creuerat astrum
 Lanigeri stadia, aut horas, tot Libræ recedit.
 Occiduusq̄ Aries spacium tempusq̄ oriendi
 Quot tenet, in tantum Chelæ cum surgere perstat,
 Eius in exemplum se signa sequentia uertunt.
 Hæc ubi constiterint uigilanti condita mente,
 Iam facile est, si quod quandoque horoscopet astrum,
 Noscere, cum liceat certis surgentia signis
 Ducere temporibus, propriasq̄ ascribere in horas
 Partibus, ut ratio signis ducatur ab illis,
 In quæ Phœbus erit, quorum mihi reddita summa est.

*De inclinationibus mundi, & quot horis unumquodq̄ signum in
 quauis regione ascendat & descendat. Cap. IIII.*

Sed neque per terras omneis mensura dierum
 Umbrarumq̄ eadem est, simili nec tempora cursu
 Mutantur, modus est uarius ratione sub una.
 Nunquam Phryxæi ducuntur uellera signi,
 Chelarumq̄ fides, iustæq̄ examina Libræ.
 Omnia consurgunt binas sibi signa per horas,
 Quod medius recto præcingitur ordine mundus,
 Aequalisq̄ super transuersum uertitur axem.
 Illis perpetua iunguntur pace diebus
 Obscuræ noctes, æquo stat foedere tempus.
 Nec manifesta daret falsi fallacia mundi,
 Nec similis simili toto nox uertitur orbe.
 Omnibus Autumnus signis, Ver omnibus unum,
 Vna coæquali lustratur linea Phœbo.
 Nec refert tunc quo Phœbus decurrat in astro,
 Littoreum ne coquat Cancrum, contra ne feratur
 Sideribus medijs, an quæ sint quattuor inter.

Quod quanquam per tris signorum circulus arcus
 Obliquos iaceat, recto tamen ordine zonæ
 Confurgunt, supraque caput terrasque feruntur,
 Et paribus spatijs per singula lustra refurgunt.
 Ac bene diuiso mundus latet orbe, patetque.
 Et simul ex illa terrarum parte recedas,
 Quicquid ab extremo temet præueteris axe,
 Per conuexa gradus gressum uestigia terræ,
 Quam tereti natura soli decircinat orbem
 In tumidum, & mediam mundo suspendit ab omni.
 Ergo ubi conscendes orbem, stridensque rotundum
 Digrediere, simul fugiet pars altera terræ,
 Altera reddetur: sed quantum inflexerit orbe,
 Tantum inclinabit cœli positura uolantis.
 Et modò quæ fuerant surgentia limite recto
 Sidera, curuato ducuntur in æthera tractu.
 Atque erit obliquus signorum baltheus orbe,
 Qui transfuersus erat spacio, quando illius una est,
 Nostræ mutantur sedes. ergo ipsa moueri
 Tempora iam ratio cogit, uariosque referre
 Sub tali regione dies, cum sidera flexo
 Ordine conficiant cursus obliqua malignos:
 Longius atque alijs aliud, propius uel recumbat.
 Pro spacio mora magna datur, quæ proxima nobis
 Confurgunt, longos cœli uisuntur in orbes.
 Vltima quæ effulgent, cæcis merguntur in umbris.
 Et quando ad gelidas propius quis uenerit arctos,
 Tam magis officiant oculis brumalia signa.
 Vixque ortus occasus erit, si longius inde
 Procedat, totis condentur singula membris,
 Tricenasque trahent connexo tempore noctes,
 Et totidem luces adiment: sic parua dierum
 Efficitur mora, & attritis consumitur horis,
 Paulatimque perit spacio fulgentibus astris,
 Pluraque per partes sub rupto tempore signa,
 Tempore quærentur medio cælata tumore,
 Adducentque simul Phœbum, texentque tenebras
 Mensibus eruptis, donec sit debilis annus.
 Si uerò natura sinat sub uertice cœli,
 Quem gelidus rigidis fulcit compagibus axis,
 Aeternas superare niueis, orbemque rigentem,
 Prona Lycaoniæ spectantem membra puellæ,
 Stantis erit cœli species: laterumque meatus,
 Turbinis in morem recta uertigine currit.
 Inde tibi obliquo sex tantum signa patebunt
 Circuitu, nullos unquam fugientia uisus,
 Sed teretem accliui mundum comitantia semper.
 Hic erit una dies per fenos undique mensis,
 Dimidiumque trahens contextis lucibus annum,
 Nunquam erit occiduus quòd tanto tempore Phœbus,
 Dum bis terna suis perlustrat cursibus astra,
 Sed circumuolitans recto uersatur ab orbe.
 At simul è medio præceps descenderit orbe,
 Inferiora petens deiecto sidera cursu,
 Et dabit in pronum laxas effusus habenas,
 Per totidem menses iunget nox una tenebras.

Vertice sub cœli nam quisquis spectat, ab omni
 Dimidium & toto mundum uidet orbe rotundo.
 Pars latet inferior: neque enim circumuenit illum
 Recta acies, medioq; tenuis distinguitur aluo.
 Effugit ergo oculos summo spectantis ab orbe,
 Dum sex submersis uectatur Phœbus in astris.
 Adducitq; simul luces, tenebrasq; relinquit,
 Sideribus donec totidem quot mensibus actis
 Cesserat unde redit, geminasq; ascendit ad arctos.
 Hic locus in binas annum noctesq; diesq;
 Per duo partitæ dirimit diuortia terræ.
 Et quoniam quanto uariantur tempora motu,
 Et quibus è causis dictum est, nunc accipe signa,
 Quot surgant in quoque loco, cedantq; per horas,
 Partibus ut preñdi possint orientia certis,
 Ne falsus dubia ratione hœroscopus erret.
 Atque hoc in totum certa sub lege sequendum est,
 Singula quod nequeunt per tot distantia motus
 Temporibus numerisq; suis exacta referri.
 A me sumat iter, positum sibi quisque sequatur,
 Perq; suos tendat gressus: mihi debeat artem,
 Quoq; modo hoc parat, & terrarum quisq; requirat,
 Deducat proprias noctemq; diemq; per horas.
 Maxima sub Cancro, minimis quæ cingitur umbris,
 Et sextam summæ fuerit quæ fortè diurnæ,
 Vicino tribuat post Cancri templa Leoni.
 At quæ nocturnis fuerit mensura tenebris,
 In totidem parteis simili ratione fecanda est:
 Vt quantum una ferat, tantum tribuatur ad ortus,
 Temporis aduerso nascentia sidera Tauro.
 Has inter quasque accipiet Nemeæus in horas.
 Quod discrimen erit, per tres id diuide parteis,
 Tertia ut accedat Geminis, quæ tempora Tauro
 Vinciat, atque eadem Cancro similisq; Leoni.
 Sic erit ad summam ratio deducta priorem,
 Quomodo diuisis Nemeæus duxerit horis.
 Inde parî Virgo procedat temporis actu:
 Sed certa sub lege prioris, semper ut astris
 Incolumem seruet summam, crescensq; nouando.
 His usque ad denas, horarum partibus auctis,
 Per totidem Libræ decrescent sidera parteis.
 Et quantis in utranque modis tolluntur ad ortus
 Diuersam in sortem, tantis mergentur ad umbras.
 Hæc erit horarum ratio ducenda per orbem,
 Sidera quæ ostendit, quæ orientur, quæq; cadantq;
 Quæ cum tercentum numeris, uicenaq; consent,
 Detrahitur summæ tota pars, quod demit utrunque
 Omnibus ex horis, æstiuæ nomine noctis
 Solstitium summo peragat cum Phœbus Olympo.
 Quodq; his exuperat demptis, id ducit in æquas
 Sex partes, sextamq; ardenti trade Leoni.
 Rursus qui steterit numerus sub nomine noctis,
 Eius erit signo Tauri pars illa dicenda.
 Quodq; hanc exuperat partem, superatur ab illa,
 Distinguitq; duas medio discrimine summas.
 Tertia pars eius numero superaddita Tauri,

Traditur & Geminis, simili tunc cætera lucro
 Procedunt, numeros semper tutata prioris,
 Augebuntq; nouem numeratas nomine summas,
 Donec peruenient ad iustæ tempora Libræ,
 Ex illa totidem per parteis sic breuiantur,
 Lanigeri ad fines, conuersaq; nomina lege
 Accipiunt, perduntq; pares cedentia sortis.
 Hæc uia monstrauit stadiorum ponere summas,
 Et numerare suos ortus per sidera cuncta.
 Quod bene cum proprijs simul acceptaueris horis,
 In nulla faller regione horoscopus unquam,
 Cum poterunt certis numerari singula signa
 Temporibus parte ex illa, quam Phœbus habebit.

*De uarietate temporum, uidelicet anni, mensis, diei, horarum,
 iuxta signorum ascensionem. Cap. V.*

Nunc quibus hyberni momentis surgere menses
 Incipiant, neq; enim paribus per sidera cuncta
 Procedunt gradibus, niuei dum uellera signi
 Contingunt, æquum lucas cogentia & umbras
 Ferre iugum, magna est ratio, breuiterq; docenda.
 Principio capienda tibi est mensura diei,
 Quam minimam Capricornus agit, noctisq; per horam
 Quam summam quoque si iusta superauerit hora,
 Et crepitent lucas eius, pars tertia signo
 Tradenda est medio semper: qua sorte retenta,
 Dimidio uincat primum, uincatur & ipsum
 Extremo, totum in parteis ita dirige tempus.
 His opibus tria signa etiam: sed summa prioris
 Accedit numeri coniuncta sequentibus astris,
 Cesserit ut ternis, fuerit si longior horis
 Brumali nox forte die, Capricornus ut hora
 Dimidia attollat lucas, & Aquarius horam
 Ipse suam proprie dicat, summamq; priori
 Adiungat, Pisces tantum sibi temporis ipsi
 Constituant, quantum accipiant de sorte prioris,
 Et tribus expletis horis, noctemq; diemq;
 Lanigero tradant æquandum tempore ueris,
 Incipit à sexta tempus procedere parte.
 Diuiduum triplicant uires arentia signa,
 Ultimaq; acceptas duplicant, ita summa diebus
 Cedere diuersa labentia tempora lege.
 Namque Aries totidem deducit noctibus horas,
 Quot prius abstulerant proprio sub nomine Pisces,
 Hora datur Tauro: cumuletq; ut damna priora,
 Dimidiam adiungunt Geminis: sic ultima primis
 Redditur, æquata soluuntur scœnore noctes.
 Rursus & incipiunt propria de sorte diebus:
 Respondent pariterq; illis, quæ proxima fulgent,
 Et media æquatis censentur uiribus astra,
 Præcipuosq; gerunt uarianda ad tempora motus.
 Hac uice discedunt noctes ad sidera brumæ,
 Tollunturq; dies, anniq; inuertitur orbis,
 Solstitium tardi cum fit sub sidere Cancræ:
 Tuncq; diem brumæ nox æquat, tempora noctis
 Longa dies, similisq; redit quam creuerat actus.

Illa etiam poterit nascens uia ducere ad Austrum,
 Quod quandoque uadis emissum redditur orbi.
 Nam quota sit lucis, sic luce requiritur hora.
 Aspicias, atque hunc numerum reuocabis in ipsum,
 Multiplicans, deciesq; adiectis in super iisdem.
 Quinque tamen summis, quia qualicumque sub hora
 Ter quinas mundi sex tollunt sidera partes.
 Hic ubi constiterit numerus, coniungis & illas,
 Quæ superent Phœbo partes per signa memento.
 Ex hac tricenæ summæ per sidera partes
 Distribues, primamq; uicem, quo Phœbus in astro
 Fullerit: hinc alijs, solem quæcunque sequentur.
 Cum quo consistet numerus consumptus in astro,
 Quæ ue in parte suam summam, numeriq; relinquit,
 Hæc erit exoriens, & pars & forma per igneis.
 Contineat partes, ubi summam fecerit unam,
 Tricenæ dabis ex illa per singula signa,
 Donec deficiat numerus; quæq; illa sub astris
 Parte cadat, credas illam cum corpore natam
 Esse hominis, pariterq; orbem uidisse per ignis.
 Sic erit ipse tibi rapidis quærendus in astris
 Natalis mundi, certoq; horoscopus ortu:
 Ut cum ex hac sedes steterit sub cardine primo,
 Fallere non possit summi fastigia cœli.
 Non feret oblitus, stent fundamenta sub imo,
 Stent ueri stellarum ortus, ueriq; sub ortus,
 Dena quod in proprias uires sortesq; recedant.

De temporibus uitæ, quæ dantur Soli & Lunæ, & gradui ascen-
dentis per singulos nati annos. Cap. VI.

Nunc sua reddentur generatim tempora signis,
 Quæ diuisa etiam proprios ducuntur in annos,
 Et menses, lucisque suas, horasq; dierum,
 Per quos præcipuas ostendunt singula uires.
 Primus erit signi, quo Sol effulserit, annus,
 Annum quod lustrans consumit tempora mundi
 Proximus, atque illi subeuntia signa sequuntur.
 Luna dabit menses, peragunt quod menstrua cursum:
 Tutelæq; suæ primas horoscopus horas
 Asserit, atque dies, tradiq; sequentibus astris
 Sic annum, mensisque tuos natura diesq;
 Atque ipsas uoluit numerari signa per horas
 Omnia, ut omne foret diuisum tempus in astra,
 Per quæ alterna suos uariaret sidera motus,
 Ut cuiusque uices ageret redeuntis in orbem.
 Idcirco tanta est rerum discordia in æuo,
 Et subtexta malis bona sunt, lacrymæq; sequuntur
 Vota, nec in cunctis seruat fortuna tenorem.
 Usque adeo permixta fluit, nec permanet usquam,
 Amisitq; fidem uariando cuncta per omnes.
 Non annis anni, non menses mensibus usque
 Conueniunt: seque ipse dies, aliumq; relinquit:
 Horaq; nonnulli similis producitur horæ.
 Tempora consistunt proprijsq; carentia signis,
 Per numeros omnis æui diuisa uolantis:
 Taleisq; efficiunt menses, causasq; minantur.

Qualia

Qualia sunt, quorum uicibus dum uertimur astra,
 Sunt quibus ut cœli pateant nascentibus horæ,
 Sidere quod memorant horoscopon inuenturos.
 Parte quoq; ex illa describitur hora diebus.
 Omne genus rationis agit per tempora & astra,
 Et capit ex uno menses, annosq; diesq;
 Incipit atq; horas, traditq; sequentibus astris,
 Et quæ qua sociâ nascuntur origine cuncta.
 Diuersas tamen esse uices, quod tardius illa,
 Hæc citius peragunt orbem, uenit omnis ad astrum
 Hora dies bis mense dies, semel unus in anno
 Mensis, & exactis bis sex iam solibus annum.
 Difficile est in idem tempus concurrere cuncta,
 Vnius & signi pariter sit mensis & annus.
 Asperiores agat mensem, si mensis in astrum
 Latius incidit, signum si triste dies,
 Si fortuna diem foueat, si durior hora.
 Idcirco nihil in totum sibi credere fas est.
 Non annos signum, menses uertentibus annis,
 Mensibus aut lucas, aut omnis lucibus horas,
 Quod nunc illa nimis properant, nunc illa morantur,
 Et modò deest alius, modò adest, uicibusq; recedit,
 Aut redit, atq; aliò mutatur tempore tempus,
 Interpellatum uariantum sorte dierum.

De annis, quos unumquodq; signum dat. Cap. VII.

ET quoniam duci per singula tempora uitæ,
 Quod quandoq; genus uenit, cuiusq; sit astri
 Quisq; annus, cuius mensis simul hora diesq;
 Altera nunc ratio, quæ summam continet æui,
 Reddenda est, quot quæq; annos dare signa ferantur,
 Quæ tibi, cum finem uitæ per sidera quæris,
 Respicienda manet ratio, numerisq; notanda.
 Bis quinos annos Aries, unumq; trientem
 Fraudatum dabit appositis, tu Taure duobus
 Vincis, sed totidem Geminorum uinceris astro:
 Tuq; bis octonos Cancer, binosq; trientis:
 Bisq; nouem Nemeæe dabis, bis lexq; sub illis
 Erigone geminatq; decem, geminatq; trientem.
 Nec plures fuerint Libræ, quàm Virginis anni.
 Scorpius æquabit tribuentem dona Leonem.
 Centauri fuerint, eadem quoq; munera Cancrî.
 Ter quinos Capricorne dares, si quattuor essent
 Appositi menses, triplicabit Aquarius annos;
 Quattuor & menses uitam producit in octo.
 Piscibus ac Aries, & sorte & finibus hærens,
 Lustra decem tribuet, solis cum mensibus octo.

De annis, quos Luna nato tribuit. Cap. VIII.

Nec satis est annos signorum noscere certos,
 Ne lateat ratio finem quærentibus æui,
 Templâ quoq; & partes cœli sua munera norunt.
 Et proprias tribuunt certo discrimine summas,
 Cum bene constiterit stellarum conditus ordo.
 Sed mihi templorum tantum nunc iura canentur:
 Mox ueniet mixtura suis cum uiribus omnis.
 Cum bene materies steterit percognita rerum,

Non

Non interpositis turbabitur undiq; membris,
 Si bene constitit primo sub cardine Luna,
 Quod redit in terras mundus, nascensq; tenebat,
 Exortum octenos decies ducetur in annos,
 Si duo decedant: at cum sub culmine summo
 Consistet, tribus hic numerus fraudabitur annis,
 Bis quadragenis occasus diues in actus
 Solis erat numero, nisi deesset olympias una.
 Primaq; tricenos bis fundamenta per annos
 Censentur bis sex adiectis mensibus æuo:
 Quodq; prius natum fuerit, dextrumq; trigonum,
 Hoc sexagenos tribuit, duplicatq; quaternos.
 Quod fuerit læuum, prælataq; signa sequetur,
 Tricenos annos duplicat, tres insuper addit.
 Quæq; super signum nascens hoc ordine primum
 Tertia forma est, & summo iam proxima cælo.
 Hæc ter uicenos geminat, tres abstrahit annos.
 Quæq; infra ueniens spacio diuisa sub æquo,
 Ter quinquagenas complet sua munera brumas,
 Quiq; locum superat nascens horoscopus, ille
 Dena quater reuocat uertentis tempora solis,
 Accumulatq; duos cursus, iuuenemq; relinquit,
 At qui præcidit surgentis cardinis horam,
 Vicenos ternosq; dabit nascentibus annos,
 Vix degustatam rapiens sub flore iuuentam.
 Quod super occasus tentatum est, dena remittit
 Annorum spacia, & decimam tribus applicat auctis,
 Inferius puerum interimet, bis sexq; peractis
 Immatura trahet natalis corpora morti.

De signis tropicis, & quatuor anni temporibus. Cap. IX.

Sed tamen in primis memori sunt mente notanda,
 Partibus aduersis quæ surgunt condita signa,
 Diuisumq; tenent æquo discrimine cælum,
 Quæ tropica appellant, quod in illis quatuor anni
 Tempora uertuntur signis, nodosq; resoluunt,
 Totumq; emittunt conuerso cardine mundum,
 Inducuntq; nouas operum, rerumq; figuras.
 Cancer ad æstiuæ fulget fastigia zonæ,
 Extenditq; diem summum, paruoq; recessu
 Destruit: & quanto fraudauit tempore noctes,
 In tantum lucis auget, stat summa per omnes,
 Cum Ceterem fragili properat distringere culmo
 Campus, & in uarias distringunt membra palæstras,
 Et tepidum pelagus iactatis languet in undis.
 Tunc & bella ferò tractantur Marte cruenta,
 Nec Scythiam defendit hyems, Germania sicca
 Iam tellure fugit, Nilusq; tumescit in auras.
 Hic iterum situs est Cancrì, cum sidere Phœbus
 Solstitium facit, & summo uersatur olympo.
 Parte ex aduersa brumam Capricornus inertem
 Per minimas cogit noctes, & maxima lucis
 Tempora, producitq; diem, tenebrasq; resoluuit.
 Inq; uicem nunc dàmna facit, nunc tempora supplet.
 Tunc riget omnis ager, clausum mare, condita castra.

Nec tolerant medias hyemes horrentia saxa.
 Statq; uno natura loco, paulumq; quiescit,
 Proxima in effectu simili referentia motus.
 Esse ferunt luces æquantia signa diebus.
 Nanq; Aries Phœbum repetentem sidera Cancri,
 Inter principium reditus finemq; coerces,
 Tempora diuiso iungens concordia mundo:
 Conuertitq; uices, uictumq; ad sidera brumæ
 Exuperare diem iubet, & succumbere noctes,
 Aestiui donec ueniant ad sidera Cancri.
 Tum primùm muta pelagus consternitur unda,
 Et uarios audet flores emittere tellus.
 Tunc pecudum uolucrumq; genus per pabula læta
 In uenerem partumq; ruit, totumq; canora
 Voce nemus loquitur, frondemq; uirescit in omnem.
 Viribus in tantum signis natura mouetur.
 Huic ex aduerso simili cum sorte refulget
 Libra diem, noctemq; pari cum fœdere ducit.
 Tantum quod uictas usq; ad se uincere noctes
 Ex ipsa iubet, ac brumæ cum tempora uincunt,
 Tum Liber grauida descendit plenus ab ulmo,
 Pinguiatq; impressis despumant musta racemis.
 Mandant & sulcis Cererem, dum terra tepore
 Autumni resoluta paret, dum semina ducit.
 Quattuor hæc & in arte ualent, & tempora uertunt
 Sic hos & illos rerum flectentia casus,
 Nec quicquam in prima patientia sede manere.
 Sed non per totas æqua est mensura figuras,
 Omnia nec plenis flectuntur sidera signis,
 Vna dies sub utroq; æquat sibi tempore noctem.
 Nam Libra, atq; Aries Autumnum, Verq; figurant,
 Vna dies toto Cancri longissima signo.
 Cui nox æqualis Capricorni sidere fertur.
 Cætera nunc urgent uicibus, nunc tempore cedunt,
 Vna ergo in tropicis pars est cernenda figuris,
 Quæ moueat mundum, quæ rerum tempora mutet.
 Fata mouent consulta, alios declinat in usus.
 Omnia in aduersum flectant, rursusq; reuoluant.
 Has quidam uires octaua in parte reponunt.
 Sunt quibus esse placet decimas, nec defuit author,
 Qui primæ momenta daret frenosq; dierum.

M. MANILII ASTRONOMICON
LIBER QVARTVS.

De fato, quo omnia reguntur, et quas artes duodecim signa
natis polliceantur Cap. I.

Vid tam sollicitis uitam cōsumimus annis:
 Torquemurq; metu, cæcæq; cupidine rerum,
 Aeternisq; senes curis dum quaerimus æuum.
 Perdimus, & nullo uotorum fine beati.
 Victuros agimus semper, nec uiuimus unquã:
 Pauperiorq; bonis quisq; est, qui plura requirit.
 Nec quod habet, numerat: tantum quod non habet, optat.
 Cumq; suis paruos usus natura reposcat,
 Materiam struimus magnæ per uota ruinae.

Luxuriamq;

Luxuriamq; lucris emimus, luxuq; rapinas,
 Et summum census precium est effundere censum.
 Soluite mortales animos, curasq; leuate;
 Totq; superuacuis uitam deflete querelis.
 Fata regunt orbem, certa stant omnia lege,
 Longaq; per certos signantur tempora cursus.
 Nascens morimur, finisq; ab origine pendet.
 Tunc & opes & regna fluunt, & sæpius orta
 Paupertas, artesq; datae, moresq; creati,
 Et uitia, & clades, damna & compendia uitæ.
 Nemo caret damno, poterit nec habere negatum,
 Fortunam' ue suis inuitam pendere uotis.
 At fugere instantem, fors est sua culpa ferenda.
 Aut nisi fata darent leges uitæq; necisq;
 Fugissent ignes Aeneam, Troia sub uno
 Non euerfa uiro fati uicisset in ipsis,
 Aut lupa proiectos nutritet Martia fratres,
 Romaq; sic enata foret, pecudumq; magistri
 In Capitolinos auxissent fulmina montis,
 Includi' ue sua potuisset Iuppiter arce
 Captus, uel caput his orbis foret: igne sepulto,
 Vulneribus uictor repeuisset Mutius urbem:
 Solus & appositis clausisset Horatius armis
 Pontem urbemq; simul, rupisset fœdera Virgo,
 Tresq; sub unius fratres uirtute iacerent.
 Nulla acies tunc euicit, pendebat ab uno
 Roma uiro, regnumq; orbis sortita iacebat.
 Quid referam Cannas? admotaq; mœnibus arma?
 Varronemq; pigrum, magnum quod uiuere posset?
 Postq; tuos Thrasimene locos? Fabiumq; morantem
 Accepisse iugum uictas Carthaginis arces?
 Spectatum Hannibalem nostris cecidisse cathenis?
 Exiliumq; rogi furtiua morte luiffe?
 Adde etiam Italicas uires, Romamq; suis met
 Pugnans membris, adice & ciuilia bella:
 Et Cimbrum in Mario, Mariumq; in carcere uictum:
 Quod consul totiens exulq;, ex exule consul:
 Et iacuit Libycis compar iactura ruinis,
 Atque crepidinibus cepit Carthaginis orbem.
 Hoc nisi fata darent, nunquam fortuna tulisset.
 Quis te Niliaeo periturum littore Magne,
 Post uictas Mithridatis opes, pelagusq; receptum,
 Et tres emenso meritos ex orbe triumphos,
 Cumq; etiam posses alium cognoscere Magnum,
 Crederet? ut corpus sepeliret naufragus ignis?
 Et collecta rogam facerent fragmenta carinæ?
 Quis tantum mutare potest sine numine fati?
 Ille etiam cœlo genitus, cœloq; receptus,
 Cum bene compositis uictor ciuilibus armis,
 Iura togæ regeret, totiens prædicta cauere
 Vulnera non potuit, toto spectante senatu
 Indicium dextra retinens, nomenq; cruore
 Deleuit proprio, possent ut uincere fata.
 Quid numerem euerfas urbeis? regumq; ruinas?

Inq̄ rogo Crœsum: Priamumq̄ in littore truncum:
 Cui nec Troia rogus: quid Xerxem: maius & ipso
 Naufragium pelago: quid captos agmine reges
 Romanis positos: raptosq̄ ex ignibus ignes:
 Cedentemq̄ uiro flammam, qui templa ferebat:
 Quot subitæ ueniunt ualidorum in corpora mortes:
 Seq̄ ipsæ rursus fugiunt, errantq̄ per igneis:
 Ex ipsis quidam elati rediere sepulchris.
 Atque his uita duplex, illis uix contigit una.
 Ecce leuis perimit morbus, grauiorq̄ remittit.
 Succumbunt artes, rationis uincitur usus.
 Cura nocet, cessare iuuat, mora sæpe malorum
 Dat causas, læduntq̄ cibi, parcuntq̄ uenena.
 Degenerant nati patribus, uincuntq̄ parentes,
 Ingeniumq̄ suum retinent, transitq̄ per illum.
 Ex illo fortuna uenit, furit alter amore,
 Et pontum tranare potest, & uertere Troiam.
 Alterius fors est scribendis legibus apta.
 Ecce patrem nati perimunt, natosq̄ parentes:
 Mutuaq̄ armati coeunt in uulnera fratres.
 Non nostrum hoc bellū est, coguntur tanta mouere,
 Inq̄ suas ferri pœnas, lacerandaq̄ membra.
 Et Decios non omne tulit, non omne Camillos
 Tempus, & inuictum deuicta morte Catonem.
 Materies in rem superat, sed lege repugnat.
 Et neque paupertas breuiore excipit annos,
 Nec sunt immensis opibus uenalia fata.
 Sed rapit exceptos funus fortuna superbos,
 Indicitq̄ rogum summis, statuitq̄ sepulchrum.
 Quantum est hoc regnū, quod regibus imperat ipsis:
 Quin etiam infelix uirtus, & noxia felix.
 Et malè consultis precium est, prudentia fallit.
 Nec fortuna probat causas, sequiturq̄ merentis:
 Sed uaga per cunctos nullo discrimine fertur,
 Scilicet est alius, quod nos cogatq̄ regatq̄,
 Maius, & in proprias ducat mortalia leges,
 Attribuatq̄ suos ex se nascentibus annos,
 Fortunæq̄ uices, permiscet sæpe ferarum
 Corpora cum membris hominum, non seminis ille
 Partus erit: quid enim nobis commune, ferisq̄:
 Quis ue in portenti noxam peccarit adulter:
 Astra nouant formas, cœlumq̄ interferit ora.
 Denique si non est fati, cur traditur ordo:
 Cunctaq̄ temporibus certis uentura canuntur:
 Nec tamen hæc ratio facinus defendere pergit,
 Virtutem ue suis fraudare in præmia donis.
 Nam neq̄ mortiferas quisquam minus oderit herbas,
 Quòd non arbitrio ueniunt, sed semine certo.
 Gratia nec leuior tribuetur dulcibus escis,
 Quòd natura dedit fruges, non ulla uoluntas.
 Sic hominum menti tanto sit gloria maior,
 Quòd cœlo gaudente uenit, rursusq̄ nocenteis
 Oderimus magis in culpam, pœnasq̄ creatos.
 Nec refert, scelus unde cadat, scelus esse fatendum.

Hoc quoque fatale est, sic ipsum expendere fatum.
 Quod quoniam docui, superest nunc ordine certo
 Cœlestis fabricare gradus, qui ducere flexo
 Tramite prudentem ualeant ad sidera uatem.
 Nunc tibi signorum mores, summumq; colorem,
 Et studij uarias artes, ex ordine reddam.
 Diues fœcundis Aries in uellera lanis,
 Exutusq; nouis rursus, spem semper habebit:
 Naufragiumq; inter subitum, censusq; beatos,
 Crescendo cadet, & uotis in damna feretur:
 In uulguq; dabit fructus, & mille per artes
 Vellera diuersos ex se parientia quæstus:
 Nunc glomerare rudis, nunc rursus soluere lanas:
 Nunc tenuare leui filo, nunc ducere telas:
 Nunc gemere, & uarias in quæstum uendere uesteis,
 Quis sine non poterant ullæ subsistere gentes.
 Vel sine luxuria, tantum est opus, ipsa suismet
 Asseruit Pallas manibus, dignumq; putauit,
 Seq; in Arachnæa magnum putat esse triumphum.
 Hæc studia, & simileis dicet nascentibus artes,
 Et dubia in trepido præcordia pectore figet,
 Seq; sua semper cupientia uendere laude.
 Taurus simplicibus donauit rura colonis:
 Pacatisq; labor ueniet, patientia laudis.
 Sed terræ tribuet partus, summittit aratris
 Colla, iugumq; suis poscit ceruicibus ipse.
 Ille suis Phœbi portat cum cornibus orbem.
 Militiam indicit terris, & fœgnia rura
 In ueteres reuocat cultus dux ipse laboris,
 Nec iacet in sulcis, soluitq; in puluere pectus.
 Seranos Curiosq; tulit, facilesq; per arua
 Tradidit, aque suo Dictator uenit aratro.
 Laudis amor, tacitæ mentes, & corpora tarda
 Mole ualent, habitatq; puer sub fronte Cupido.
 Mollius è Geminis studium est, & mitior ætas,
 Per uarios cantus, modulataq; uocibus ora,
 Et gracilis calamos, & neruis infita uerba,
 Ingentemq; sonum, labor est etiam ipsa uoluptas.
 Arma procul, lituosq; uolunt, tristemq; senectam.
 Ocia, & æternam peragunt in morte iuuentam.
 Inueniunt & in astra uias, numerisq; modisq;
 Consummant orbem, postquã ipsos sidera relinquunt.
 Natura ingenio minor est, perq; omnia seruit.
 In tot fœcundi Gemini commenta feruntur.
 Cancer & ardenti fulgens in cardine uictum,
 Quem Phœbus summis reuocatus curribus ambit.
 Articulum mundi retinet, lucesq; reflectit.
 Ille tenax animi, nullosq; infusus in usus,
 Attribuit uarios quæstus, artemq; lucrorum.
 Merce peregrina fortunam ferre per urbeis,
 Et grauida annosæ speculantem incendia mentis.
 Credere opes, orbisq; orbi bona uendere posse,
 Totq; per ignotas commercia iungere terras,
 Atque alio sub sole nouas exquirere prædas,

Et rerum precio subitos componere census.
 Nauigat, & sterileis optando fortibus annos,
 Dulcibus usuris æquo quoque tempora uendit.
 Ingenium solers, suaq; in compendia pugnat.
 Quis dubitet, uasti quæ sit natura Leonis?
 Quasq; suo dictet signo nascentibus arteis?
 Ille nouas semper pugnas, noua bella ferarum
 Apparat, & pecorum spolio, uiuicq; rapinis.
 Hoc habet, hoc studium postis ornare superbos
 Pellibus, & captas domibus configere prædas,
 Et parare metu syluas, & uiuere rapto.
 Sunt quorum similis animos nec mœnia frenent,
 Sed pecorum membris mediâ grassentur in urbe,
 Et laceros artus suspendant fronte tabernæ,
 Luxuriæq; parent, cædem mortesq; lucentur.
 Ingenium ad subitas iras, facilesq; recessus,
 Aequale & puero, sententia pectore simplex.
 At quibus Erigone duxit nascentibus æuum,
 Ore magisterio, nudosq; coercita Virgo
 Ad studium ducit mores, & pectora doctis
 Artibus instituit: nec tam compendia census,
 Quàm causas, uiresq; dabit perquirere rerum.
 Ille decus linguæ faciet, regnumq; loquendi:
 Atque oculos mentis, qua possit cernere cuncta,
 Quamuis occultis naturæ condita causis.
 Hic & scriptor erit felix, cui littera uerbum est,
 Quiq; notis linguam superet, cursumq; loquentis.
 Excipiet longas noua per compendia uoces.
 In uitio bonus, & teneros pudor impedit annos,
 Magnaq; naturæ cohibendo munera frenat.
 Hinc fœcundus erit, quod mirum in Virgine partus
 Librantes noctem Chelæ cum tempore lucis,
 Per noua maturi post addunt munera Bacchi,
 Mensuræ & tribuent usus, & pondera rerum,
 Et Palamedeis certantem uiribus ortum.
 Qui primus numeros rebus, qui munera summis
 Imposuit, certumq; modum, propriasq; figuras,
 Hinc etiam legum tabulas, & condita iura
 Nouerit, atque notis leuibus pendentia uerba.
 Et licitum sciet, & uetitum quæ pœna sequatur,
 Perpetuus populi priuato in limine Prætor.
 Non alio potius genitus sit Seruius astro,
 Qui leges potius posuit, quàm iura retexit.
 Denique in ambiguo fuerit quodcunque locatum,
 Et rectoris egens, diriment examina Libræ.
 Scorpius armata uiolenta cuspide cauda,
 Qua sua cum Phœbi currum per sidera ducit,
 Rimatur terras, & fulcis semina miscet.
 In bellum ardenteis animos, & Martia castra
 Efficit, & multo gaudentem sanguine ciuem:
 Nec præda, quàm cæde magis, cumq; ipsa sub armis
 Pax agitur, capiunt saltus, syluasq; pererrant.
 Nunc hominum, nunc bella gerunt uiolenta ferarum:
 Nunc caput in mortem uendunt, & fumus arenæ.

Atque

Atque hostem sibi quisq̄ parat, cum bella quiescunt,
 Sunt quibus & simulacra placent, & ludus in armis.
 Tantus amor pugnae est, discuntq̄ per oia bellum,
 Et quodcunque pari studium producit arte.
 At quibus in bifero Centauri corpore fors est
 Nascendi concessa, libet coniungere currus,
 Ardenteis & equos ad mollia ducere frena,
 Et totis armenta sequi pascentia campis,
 Quadrupedū omne genus positis domitare magistris
 Exorare tigris, rabiemq̄ auferre leoni,
 Cumq̄ elephante loqui, tantamq̄ aptare loquendo
 Artibus humanis uaria ad spectacula molem.
 Quippe ferae mixtum est hominis per sidera corpus,
 Impositumq̄ manet, quocirca regnat in illos,
 Quodq̄ intenta gerit curuato spicula cornu:
 Et nervos tribuit membris, & acumina cordi,
 Et celeres motus, nec delassabile pectus.
 Festinos Capricorne foues penetralibus ignes.
 Hinc artis studiumq̄ trahis: nam quicquid in usus
 Ignis agit, poscitq̄ nouas ad sidera flammās,
 Sub te censendum est, scrutari caeca metalla,
 Depositās & opes, terraeq̄ exurere uenas,
 Materiamq̄ manu certa duplicari arte:
 Quicquid & argento fabricetur, quicquid & auro:
 Quod ferrum calidi soluant, atque aera camini.
 Consumuntq̄ foci Cererem, tua munera surgent.
 Addis & in uestis studium, mercemq̄ fugacem,
 Frigore brumalem seruans per sidera sortem,
 Qua retrahis ductas summa ad fastigia noctes,
 Nascentemq̄ facis reuocatis lucibus annum.
 Hic & mobilitas rerum, mutataq̄ saepe
 Mens natat, & melior iuncto sub Pisce senecta est.
 Pars prior & Veneri mixto cum crimine seruit.
 Ille quoque inflexa fontem qui proijcit urna,
 Cognatas tribuit iuuenilis Aquarius artes
 Cernere sub terris, undas inducere terris,
 Ipsaq̄ conuersis aspergere fluctibus astra,
 Littoribusq̄ nouis per luxum ludere ponto,
 Et uarios fabricare lacus, & flumina ficta,
 Et peregrinantis domibus suspendere riuos.
 Millē sub hoc habitant artes, quas temperat unda.
 Quippe etiam mundi faciem, sedesq̄ mouebit
 Sidereas, coelumq̄ nouum uersabit in orbem,
 Quae per aquas ueniunt operum, portisq̄ sequentur.
 Mite genus, dulcesq̄ fluunt ad sidera partus:
 Pectora nec sordent, faciles in damna feruntur.
 Nec deest, nec superest census, sic profluit urna.
 Ultima quos gemini producunt sidera Pisces,
 His erit in pontum studium, uitamq̄ profundo
 Credent, & puppis, aut puppibus arma parabunt,
 Quicquid & in proprios pelagus desiderat usus.
 Innumerae ueniunt artes, uix nomina rebus
 Sufficiunt, tot sunt paruae quoque membra carinae.
 Adde gubernandi studium, peruenit in astra,

Et pontum cœlo coniunxit: nouerit orbem,
 Fluminaq̄, & portus mundi, uentosq̄, necesse est,
 Iamq̄ huc atque illuc caligine uertere clauum,
 Et frenare ratem, fluctusq̄ effindere rectos:
 Aut remis agere, & lentas inflectere tonfas,
 Et placidum ductis euertere retibus æquor,
 Littoribusq̄ suis populos exponere captos:
 Aut uncos cælare cibis, aut carcere fraudem.
 Naualeis etiã pugnas, prudentia bella
 Attribuunt, pelagicq̄ infectos sanguine fluctus.
 Fœcundum genus est nautis, & amica uoluptas.
 Et celeres motus, mutataq̄ cuncta per æuum.
 Hos tribuunt mores, atque has nascentibus arteis,
 Bis sex materia propria pollentia signa.
 Sed nihil in semet totum ualet, omnia uires
 Cum certis sociant signis sub partibus æquis,
 Et uelut hospitio mundi commercia iungunt,
 Conceduntq̄ suas parteis retinentibus astris.
 Quam partem decimæ dixere decania gentes,
 A numero nomen p̄ositum est, quod partibus astr
 Condita tricenis propria sub sorte feruntur,
 Et tribuunt denas in se coeuntibus astris,
 Inq̄ uicem ternis habitantur sidera signis.
 Sic altis natura manet consepta tenebris,
 Et uerum in cœlo est, multaq̄ ambagine rerum.
 Nec breuis est usus, nec amat compendia cœlum,
 Verùm alijs alia opposita est, & fallit imago,
 Mentiturq̄ suas uires, & nomina cælat.
 Quæ tibi non oculis, alta sed mente fuganda est
 Caligo, penitusq̄ deus non fronte notandus.
 Nũc quæ sint cõiuncta, quibus, quò ue ordine, reddã,
 Ne lateant aliæ uires aliena per astra.
 Altera fors Tauro, Geminis pars tertiã cedit.
 Sic inter densas diuisum ducitur astrum.
 Tot ducit uires, dominos quotquotq̄ recepit.
 Diuersa in Tauro ratio est, nec parte sub illa
 Censetur, Cancro primam, mediamq̄ Leoni,
 Extremam Erigonæ tribuit natura per astrum:
 Stat tamen, & proprias miscet per singula uires.
 Libra decem partes Geminorum prima capessit.
 Scorpius adiuncta Centauri tertiã parte.
 Nec quisquam numero discernitur, ordine cedi
 Cancer in aduersum Capricorni dirigit astrum.
 Bis quinas primum parteis dignatur in illo
 Temporis articulo, sub quo censetur & ipse,
 Quod facit æqualeis luces brumalibus umbris,
 Cognatamq̄ gerit diuerso in cardine legem.
 Alterius partis perfundit Aquarius ignes,
 Quem subeunt Pisces extremo sidere Cancrì.
 At Leo consortis meminit sub lege trigoni,
 Lanigerumq̄ ducem recipit, Taurumq̄ quadrato
 Coniunctum sibi sub Geminis pars tertiã fertur.
 Hos quoque coniungit per senos linea flexus.
 Præcipuum Erigone Cancro concedit honorem.

Cum

Cum tribuit primam partem, uicina relicta est.
 Vicino Nemeæ tibi pars ipsius una est,
 Quæ fastidito concessa est iure potiri.
 Sed Libra exemplo gaudet, pariterq; regentem
 Noctes atque dies diuerso in tempore secum
 Lanigerum sequitur, ueris iuga temperet illa;
 Hic autumnalis componit lucidus horas.
 Nulli concedit primam, traditq; sequenti
 Vicinam partem, Centauri tertia summa est.
 Scorpius in prima Capricornum parte locauit
 Alterius dominum, cui nomen fecit ab undis,
 Extremas uoluit parteis sub Piscibus esse.
 At qui contento minitatur spicula neruo,
 Lanigero primas tradit sub iure trigoni,
 Et medias Tauro parteis, Geminisq; supremas.
 Nec manet ingratus Capricornus crimine turpi,
 Sed munus reddit Cancro, recipitq; receptus,
 Principiumq; sui donat, coniuncta Leoni
 Regna ferunt summas partes & Virginis esse,
 Fontibus æternis gaudens Vrnaq; fluenti,
 Iura sui Libræ permittit prima regenda,
 Hærentisq; decem partis nota uindicat ipsa.
 Summas Centaurus retinet iuuenile per astrum,
 Iam superant gemini Pisces, qui sidera claudunt,
 Lanigero primos tradunt in finibus usus.
 Perq; decem medias parteis tu Taure receptus.
 Quod superest, ipsi sumunt, atque orbe feruntur
 Extremo, sic & fortis pars ultima cedit.
 Hæc ratio retegat latitantis robora mundi,
 In plurisq; modos, repetitaq; nomina cælum
 Diuidit, & melius sociat quoque sapius orbem,
 Ne tua sub titulis fallantur pectora notis,
 Dissimulant, non ostendunt mortalibus astra.
 Altius est acies animi mittenda sagacis,
 Inq; alio quærenda manet, iunctisq; sequendum
 Viribus, & cuius signi quis parte creatur,
 Eius habet mores, atque illo nascitur astro.
 Talis per denas fortis natura feretur.
 Testis erit uarius sub eodem sidere fœtus,
 Quodq; in tam multis animantium millibus, uno
 Quæ ueniunt signo, tot sunt quot corpora mores,
 Et genus externum referunt aliena per astra,
 Confusiq; fluunt partus hominum atque ferarum,
 Scilicet in partis iunguntur condita pluris,
 Diuersasq; ferunt proprio sub nomine leges.
 Nec tantum lanas Aries, nec Taurus aratra,
 Nec Gemini musas, nec merces Cancer amabit,
 Nec Leo uenator, ueniet nec Virgo magistra,
 Mensuris aut Libra potens, aut Scorpius armis,
 Centaurusq; feris, igni Capricornus, & undis
 Ipse suis iuuenis, geminisq; per æquora Pisces,
 Mixta sed in plureis sociantur sidera uires.
 Multum, inquis, tenuemq; iubes me ferre laborem,
 Cernere cum facili lucem ratione uiderer.

Quod quæris, deus est, conaris scandere cœlum,
 Fataç fatali genitus cognoscere lege,
 Et transire tuum pectus, mundoç potiri.
 Pro precio labor est, nec sunt immunia tanta.
 Nec mirere uia flexus, rerumç cathenas.
 Admitti potuisse fat est, sint cætera nostra.
 At nisi perforsis fugiet te montibus aurum,
 Rursus & in magna mergis caligine mentem,
 Obstabitç suis opibus superaddita tellus.
 Ut ueniant geminæ, totus transibitur orbis.
 Nec lapidum precio pelagus cœpisse pigebit.
 Annua solliciti consummant uota coloni,
 Et quantæ mercedis erunt fallacia rura.
 Quæremus lucrum nauis, mortemç sequemur
 In prædas, pudeat tanto bona uelle caduca.
 Luxuriæ quoque pernix est uigil atç ruinis
 Venter: & ut pereant, suspirant sæpe nepotes.
 Quid cœlo dabimus? quantũ est, quod ueniat omne?
 Impendendus homo est, Deus esse ut possit in ipso,
 Hac tibi nascentum mores sunt lege notandi:
 Nec satis est, signis dominantia discere signa
 Per denos numeros, & quæ sint insita cuique.
 Sed proprias parteis ipsas spectare memento,
 Vel glaciæ rigidas, uel quas exusserat ignis,
 Et steriles utroque tamen, quas largior humor,
 Quaç minor iam succus obit. namque omnia mixtis
 Viribus, & uario confurgunt sidera textu.
 Est æquale nihil, terrenos aspice tractus,
 Et maris, & notis fugientia flumina ripis.
 Crimen ubique frequens, & laudi noxia iuncta est.
 Sic sterilis terris lætis interuenit annus,
 Ac subitos rumpit paruo discrimine foetus,
 Et modò portus erat pelagi, iam facta Charybdis,
 Laudatiç cadit post paulum gratia ponti.
 Et nunc per scopulos, nunc campos labitur amnis,
 Aut faciens iter, aut quærens uenit ue redit ue.
 Sic etiam cœli partes variantur in astris.
 Ut signum à signo, sic à se discrepat ipso,
 Momentoç negat uires utroque salubreis.
 Quodç per has geritur partes, sine fruge creatur,
 Aut cadit, aut multis sentit bona mixta querelis.
 Hæ mihi signandæ proprio sunt carmine partes.
 Sed quis tot numeros toties sub lege referre,
 Tot parteis iterare queat? tot discere summas?
 Per uarias causas faciem mutare loquendi?
 Incidimus sic uerba, piget, sed gratia deerit:
 In uanumç labor cedit, quem despicit auris.
 Sed mihi per carmen fatalia iura ferenti,
 Et sacros cœli motus ad iussa loquendum est.
 Nec fingenda datur, tantum monstranda figura.
 Ostendisse Deum nimis est, dedit ipse sibi met
 Pondera, nec fas est uerbis suspendere mundum,
 Rebus enim maior, nec parua est gratia nostri
 Oris, si tamen hæc poterit signare canenda.

Accipe,

Accipe, damnandæ quæ sint per sidera partes.
 Lanigeri pars quarta nocet, nec sexta salubris.
 Septima pars illi, ac decuma, decumæq; secunda,
 Quæq; duas duplicat summas, septemq; nouemq;
 Vnaq; uiginti numeris pars addita laudet.
 Et quintam & duram consumat septima partem.
 Tauri nona mala est, similis quoque tertia pars est
 Post decumã, necnon decumæ pars septima iuncta est,
 Bis undena nocens, & bis duodena nocentes.
 Quæq; decem tresq; ingeminat fraudata duobus
 Triginta numeris, & tu trigesima summa es.
 Pestifera in Geminis pars prima, & tertia signis.
 Septima non melior, ter quinta & noxia per se.
 Vnaq; bis denis breuior nocet, unaq; maior:
 Et similis noxæ ueniet uicesima quinta:
 Cumq; duræ subeunt, uel cum se quattuor addunt,
 Nec Cancri prima immunis, nec tertia pars est:
 Nec sexta octauæ similis, decumæq; peracta.
 Prima rapit, nec ter quintæ clementior usus.
 Septima post decimam luctum, & uicesima portat:
 Et quinta accedens, & septima, nonaq; summa.
 Tu quoque contactu primo Nemeæe timendus,
 Et prima sub parte premis, & quinta salubris.
 Terq; caret cælo uicesima, & altera lædit,
 Et tribus appositis iunctum est, totidemq; sequutis:
 Vltima nec prima melior, tricesima pars est.
 Erigones nec pars prima est, nec sexta, nec una
 Ad decumam, nec quarta, nec octaua utilis unquam,
 Proxima uiginti numeris, & quarta timendæ,
 Et quæ ter decimam claudit fors ultima partem.
 Et quinta in Chelis, & septima inutilis æstu.
 Septima & undecima est, decimæq; & tertia iuncta est,
 Quartaq; bis denis actis, & septima, & ambæ,
 Quæ numerum claudunt, necnon tricesima partes,
 Scorpius in prima reus, cui tertia pars est,
 Et sexta, & decima, & quæ ter quinta notatur,
 Vndecimam geminans, & quæ uicesima quinta est,
 Octauoq; manet numero, uotumq; capessit,
 Si te fata sinant, quartam ne delige partem
 Centauri, fuge & octauam, bis sexq; peractis,
 Octo bis aut denis metuendus dicitur aer.
 Cumq; iterum duodena refert, aut terna, decemq;
 Aut septena quater, uel cum ter dena figurat.
 Nec pars optanda est Capricorni, septima nonæ
 Consentit, decimamq; sequens, quam tertia signat:
 Et tribus, aut una, quæ te uicesima fraudat:
 Quæ ue auget quinto numero, uel septima fertur.
 Damnanda est decimæ succedens prima peractæ.
 Tertiaq; & quinta est numero, quæ condita non est:
 Et post uiginti prima, & uicesima quinta.
 Cumq; illa quartam accumulât, uicesimanona.
 Tertia per geminos, & quinta, & septima, Pisces,
 Vndecima, & decimæ metuenda est septima iuncta,
 Et quinta in quinos numeros reuocata, duasq;

Accipiens

Accipiens ultra summas, metuenda feretur.
 Hæ partes sterilem ducunt & frigore & igni
 Aera, uel siccum, uel quod superauerit humor.
 Si rapidus Mauors igneis iaculatur in illum,
 Saturnus fumet glaciem, Phœbusq; calores.

De effectû duodecim signorum. Cap. II.

NEc te perceptis signorum cura relinquat
 Partibus, in tempus quædam mutantur, & ortu
 Accipiunt proprias uires, ulroq; remittunt.
 Namque ubi se summis Arias extollit ab undis,
 Et ceruice prior, flexis quoque cornibus ibit,
 Non contenta suo generabit pectora censu,
 Et dabit in prædas animos, soluetq; pudorem.
 Tantum audire iuuat, sic ipse in cornua fertur,
 Et ruit, & mutat non ullis se dibus idem.
 Mollia per placidas delectant ocia curas.
 Sed iuuat ignotum semper transire per orbem,
 Scrutariq; nouum pelagus, totius & esse
 Orbis in hospitio. testis tibi Laniger ipse,
 Cum uitreum findens aurato uellere pontum,
 Orbatumq; sua Phryxum per fata sorore
 Phalidos ad ripas, & Colchida terga reuexit.
 At quos prima creant nascentis sidera Tauri,
 Fœminei iaceant. nec longè causa petenda est,
 Si modò per causas naturam quæere fas est.
 Auerfus uenit in cœlum, diuesq; puellis
 Pleiadum paruo referens glomerabile sidus.
 Accedent quoque rursus opes, propriaq; iuuenicum
 Dote per inuersos exornat uomere campos.
 Sed Geminos æqua profert, cum uincola cogit,
 Parte, dabit studia, & doctas producet ad arteis,
 Nec triste ingenium, sed dulci tincta lepore
 Corda creat, & uoce bonos, citharaq; sonanti
 Instruit, & dotes alto cum pectore iungit.
 At niger obscura Cancer cum nube feretur,
 Quæ uelut extinctis Phœbeis ignibus ignes
 Deficit, & multa fuscatur caligine sidus,
 Lumina deficient artus, geminamq; creatis
 Mortem fata dabunt: sed quisque & uiuit & effert,
 Si quis per summas audius produxerit undas.
 Ora Leo, & scandat malis hiscentibus orbem,
 Ille patri, natisq; reus: quas cœperit ipse,
 Non legabit opes, censuq; immergit in ipso.
 Tanta fames animumq; sibi, tam dira cupido
 Corripit, ut capiat semet, neque compleat unquam,
 Inq; epulas funus reuocet, preciumq; sepulchri,
 Erigone surgens, quæ rexit secula prisca
 Iustitia, rursusq; eadem labentia fugit,
 Alta per imperium tribuit fastigia summum:
 Rectoremq; dabit legum, iurisq; sacrati,
 Sancta pudicitiam diuorum templa colentem.
 Sed cum autumnales cœperunt surgere Chelæ,
 Felix æquato genitus sub pondere Libræ,
 Iudex extremæ sistet uitæq; necisq;

Imponetq;

Imponetq; iugum terris, legesq; rogabit.
 Illum urbes & regna tremant, nutuq; regentur
 Vnius & cœli post terras iura manebunt.
 Scorpius extremæ cum tollit lumina caudæ,
 Si quis erit stellis tum suffragantibus ortus,
 Urbibus augebit terras: iunctisq; iuuentis,
 Mœnia subcinctus curuo describet aratro,
 Aut sternet positas urbeis, inq; arua reducet
 Oppida, & in domibus maturas reddet aristas.
 Tanta erit & uirtus, & cum uirtute potestas.
 Necnon Arcitenens prima cum ueste resurgit,
 Pectora clara dabit bello, magnisq; triumphis
 Conspicuum patrias uictorem ducet ad arces:
 Altaq; nunc statuet, nunc condita mœnia uertet.
 Sed nimium indulgens rebus fortuna secundis,
 Inuidet in facie, sæuitq; asperrima fronti.
 Horrendus bello Trebiam, Cannasq;, Lacumq;
 Ante fugam talis pensabat in agmine uictor.
 Ultimus in caudæ Capricornus acumine summo
 Militiam in ponto dictat, puppisq; colendas,
 Dura ministeria, & uitæ discrimen inertis.
 Quod si quem sanctum uelis, castumq;, probumq;
 Hic tibi nascetur, cum primus Aquarius exit.
 Ne' ue sit, ut primos animus procedere Pisces,
 Garrulitas odiosa datur, linguæq; uenenum,
 Verba maligna nouas mussanteis semper ad aureis,
 Crimina per populum populi fert ore bilingui.
 Nulla fides inerit natis, sed summa libido.
 Ardentem medios animum libet ire per igneis.
 Scilicet in Piscem sese Cytherea notauit,
 Cum Babylonicas summerfa profugit in undas,
 Anguipedum alatos unguis Typhona ferentem,
 Inseruitq; suos squammosis Piscibus ignes.
 Nec solis fuerat Geminis sub Piscibus ortus,
 Frater erat dulcis' ue soror, mater' ue duorum.

De diuisione orbis in quatuor partes, & totidē uentos, & de descriptione eiusdem, & gentiū diuersitate: de terræ etiam regionibus. unicuiq; signo subiectis. Cap. III.

Nunc age diuersis dominantia sidera terris
 Percipe: sed summa est rerum referenda figura.
 Quattuor in partes cœli describitur orbis,
 Nascentemq;, ipsumq; diem, mediosq; calores,
 Teq; Helice, totidem uenti de partibus iisdem
 Erumpunt, secumq; gerunt per inania bellum.
 Asper ab axe ruit Boreas, fugit Eurus ab ortu:
 Auster amat medium solē, Zephyrusq; profundum.
 Hos inter binæ medijs ē partibus auræ
 Expirant similes mutato nomine flatus.
 Ipsa notat tellus pelagi lustrata corona,
 Cingentis medium liquidis amplexibus orbem.
 Inq; sinus pontum recipit, qui uespere ab atro
 Admissus dextra, Numidas, Libyamq; calentem
 Abluit, & magnæ quondam Carthaginis arces,
 Littoraq; in Syrteis reuocans sinuata uadofas,
 Rursusq;

Rurfusq; ad Nilum directis fluctibus exit.
 Læua freti cedunt Hispanas æquore gentes,
 Teq; in uicinis hærentem Gallia terris,
 Italiæq; urbes dextram sinuantis in undam,
 Vsq; canes ad Scylla tuos, auīdamq; Charybdīm.
 Ac ubi se primūm porta mare fudit ab illa,
 Et natat Ionio, laxasq; uagatur in undas.
 Et prius in læuas effundens circuit omnem
 Italiā, atque Adriam comitatus nomine pontum,
 Eridaniq; bibit fluctus, secat æquore uelum
 Illyricum, Epirumq; lauat, claramq; Corinthum,
 Et Peloponnesi patulas circumuolat oras.
 Rurfus & in læuum refluit, uastoq; recessu
 Theſſaliæ fineis, & Achaia præterit arua.
 Hic pontus, iuuenisq; fretum, merſaq; puellæ.
 Traditur inuitum, faucesq; Propontidos apto
 Euxino iungi ponto, Mæotis & undis,
 Quæ tergo coniuncta manet, pontumq; miniſtrat.
 Inde ubi in anguſtas iterum ſe nauita parteis
 Helleſpontiacis reuocatus fluctibus effert,
 Icarium, Aegæumq; ſecat, læuaq; nitentis
 Miratur populos Aſiæ, totidemq; trophæa,
 Quot loca, & innumeras gentes, arcumq; minantem
 Fluctibus, & Cilicum populos, Syriamq; peruſtam,
 Ingentiq; ſinu fulgentes æquore terras,
 Donec in Aegyptum redeunt curuata per undas
 Littora, Niliacis uerūm morientia ripis.
 Hæc medium terris circumdat linea pontum,
 Atque his undarum tractum conſtringit arenis.
 Mille iacent mediæ diſuſa per æquora terræ.
 Sardiniam in Libyco ſignant ueſtigia plantæ.
 Trinacria Italia tantum præciſa receſſit.
 Auerſa Euboicos miratur Græcia monteis,
 Et genitrix Cretæ, ciuem fortita Tonantem.
 Pulſatur Cypros, Aegyptia fluctibus omnis.
 Totq; minora ſolo tamen emergentia ponto
 Littora, & æqualis Cyclades, Delonq;, Rhodonq;,
 Aulidaq;, & Tenedon, uicinaq; Corſica terris.
 Littora Sardinia, primaq; intrantis in orbem
 Oceani uictricem Ebuſum, & Balearica regna.
 Innumeri ſurgunt ſcopuli, montesq; per altum.
 Nec tantum ex una pontus ſibi parte recluſus
 Faucibus abreptis orbem, nam littora plura
 Impulit Oceano potius: ſed montibus altis
 Eſt uetitus, totam ne uinceret æquore terram.
 Namque inter Boream, pontumq; æſtate nitentem,
 In longo anguſto penetrabilis æquore fluctus
 Peruenit, & patulis tum demum funditur aruis,
 Caſpiaq; exigui ſimilis facit æquora ponti.
 Altera ſub medium ſolem duo bella per undas
 Intulit Oceanus terris: nam Perſica fluctus
 Arua tenent, titulum pelagi prædatus ab iſdem,
 Quæ regit ipſe locis, latoq; infunditur orbi.
 Nec procul in molis Arabas, terramq; ferentem,
 Delicias,

Delicias, uariâq; novos radicis odores.
 Leniter adfundit geminantia littora pontus,
 Et terræ mare nomen habet, media illa duobus
 Quondam Carthago regnum fortita sub armis
 Ignibus, Albanas cum contudit Hannibal arces,
 Fecit & æternis Trebiam, Cannasq; sepulchris
 Abruit, & Libyam Italicas infudit in urbeis.
 Hic uarias pesteis, diuersaq; monstra ferarum,
 Concessit bellis natura infesta futuris
 Horrendos angueis, habitataq; membra ueneno,
 Et mortis partus uiuentia crimina terra.
 Et uastos elephantes habet, sæuosq; leones,
 In pœnas fœcunda suas parit horrida bella,
 Et portentosos Cyclosum ludit in ortus.
 Ac sterili peior siccas infestat arenas,
 Donec ad Aegypti ponet sua iura colonos.
 Inde Asiae populi, diuesq; per omnia tellus,
 Auratiq; fluunt amnes, gemmisq; relucet
 Pontus, odorata spirant medicamina syluæ.
 India notitia maior, Parthiq; uel orbis
 Alter, & in cœlum surgentis moenia Tauri.
 Totq; illum circa diuisæ nomine gentes,
 Ac tantum Scythicas dirimentes fluctibus urbes,
 Maotisq; lacus, Euxiniq; aspera ponti
 Aequora, & extremum Propontidos Hellepontum,
 Hic Asiae metam posuit natura potentis.
 Quod superest, Europa tenet, quæ prima natantem
 Fluctibus excepitq; Iouem, Taurumq; resoluit
 Pondere passa suo, signiq; oneriq; iurauit.
 Ille puellari donauit nomine fluctus,
 Et monumenta sub hoc titulo sacrauit amoris.
 Maxima terra uiris, & fœcundissima doctis
 Urbibus, in regnum florentes oris Athenæ,
 Sparta manu, Thebas diuisit rege uel uno.
 Princeps illa domus Troiani Græcia belli.
 Thessalia, Epirusq; potens, uicinaq; ripis
 Illyris, & Thrace Martem sortita colonum.
 Est stupefacta suos inter Germania partus,
 Gallia prætensis, Italia maxima bellis,
 Italia, in summam quam rerum maxima Roma
 Imposuit terris, cœloq; adiungitur ipsa.
 Hic erit in fines orbis, pontusq; uocandus,
 Quem deus in parteis, & singula diuidit astra,
 Ac sua cuique dedit tutelæ regna per orbem,
 Et proprias genteis, atque urbis addidit altas,
 In quibus efferrent præstantis sidera uires,
 Ac uelut humana est signis descripta figura.
 Et quanquam communis eat tutela per omne
 Corpus, & in proprium diuisis artibus extet,
 Namque Aries capiti, Taurus ceruicibus haret,
 Brachia sub Geminis, censentur pectora Cancro,
 Te scapulæ Nemeæ uocant, teq; ilia Virgo,
 Libra colit clunes, & Scorpius inguine regnat,
 Et femur Arcitenens, genua & Capricornus amauit,
 S Cruraq;

Cruraq; defendit iuuenis, uestigia Pisces.
 Sic alias aliud terras sibi uendicat astrum.
 Idcirco in uarias leges, uariasq; figuras
 Dispositum genus est hominum, proprioq; colore
 Formantur gentes, sociataq; iura per artus,
 Materiamq; parem priuato foedere signant.
 Flaua per ingenteis surgit Germania partus,
 Gallia uicino nimis est infecta rubore.
 Asperior solidos Hispania contrahit artus,
 Martia Romanis orbis pater induit ora,
 Graduumq; suum miscens bene temperat artus,
 Perq; coloratas subtilis Graecia gentes
 Gymnasium praefert uultu, fortesq; palastras,
 Et Syriam produnt torti per tempora crines.
 Aethiopes maculant orbem, terrasq; figurant.
 Perfusas hominum gentes minus India tostas
 Progenerat, mediumq; facit moderata tenorem.
 Iam propior tellusq; natans Aegyptia Nilo,
 Lenius irriguis infuscat corpora campis.
 Poenus arenosis Aphrorum puluere terris
 Exiccat populos, & Mauritania nomen
 Oris habet, titulumq; suo fert ipsa colore.
 Adde sonos totidem uocum, totidem insere linguas,
 Et mores pro sorte pares, ritusq; locorum.
 Adde genus proprium simili sub semine frugum,
 Et Cererem uaria redeuntem messe per orbem,
 Nec paribus siliquas referentem uiribus omneis,
 Nec te Bacche pari donantem munere terras,
 Atque alias alijs fundentem collibus uuas,
 Cinnama nec totis passim nascentia campis.
 Diuersas pecudum facies, propriasq; ferarum,
 Et duplici clausos elephantes carcere terrae.
 Quot partes orbis, totidem sub partibus orbes,
 Et certis descripta nitent rationibus astra,
 Perfunduntq; suo subiectas aequore genteis.
 Laniger in medio fortitur sidera mundo,
 Cancrum inter gelidum per tempora uertitur axis,
 Adserit in uires, positumq; euicerat ipse,
 Virgine delapsa cum fratrem ad littora uexit,
 Et minui deflexit onus, dorsumq; leuari
 Illum etiam uenerata colit uicina Propontis,
 Et Syriae gentis, & laxo Persis amictu,
 Vestibus ipsa suis haerens, Nilusq; tumescens
 In Cancrum, & tellus Aegypti iussa natate.
 Taurus habet Scythicos pontus sinuatus in arcus.
 Taurus habet Scythiae monteis, Asiamq; potentem,
 Et molles Arabes, sylvarum ditia regna.
 Euxinus Scythicos pontus sinuatus in arcus,
 Sub Geminis te Phoebe colit, post brachia fratris
 Vltimus, & solitus Ganges, colit India Cancrum.
 Ardent Aethiopes Cancro, cui plurimus ignis.
 Hoc color ipse docet, Phrygia Nemeae potiris,
 Idaeae matris famulus, regniq; ferocis
 Cappadocum, Armeniaeque iugis, Bithynnia diues

Te colit, & Macedum tellus, quæ uicerat orbem,
 Virgine sub casta felix terræq; mariq;
 Est Rhodos, hospitium recturi principis orbem,
 Tuq; domus uere Solis, cui tota sacrata es,
 Cum caperes lumen magni sub Cæsare mundi,
 Ionix quæ sunt urbes, & Dorica rura,
 Arcades antiqui, celebrataq; Caria fama.
 Quod potius regat Italiam, li selegis astrum,
 Quàm quod cuncta regit, quod rerum pōdera nouit,
 Designat summas, & iniquum separat æquo,
 Tempora quo pendent, cedunt quo noxq; diesq;
 Hesperiam sua Libra tenet, qua condita Roma,
 Orbis & imperium retinet discrimina rerum,
 Lancibus & positas gentes tollitq; premitq;
 Qua genitus cum fratre Remus hanc cōdidit urbem,
 Et proprijs frenat pendentem nutibus orbem,
 Inferius uictæ sidus Carthaginis arces,
 Et Libyam, Aegyptiq; latus, donataq; regna,
 Tyrrenas lacrymis radiatus Scorpis arces
 Eruit, Italiæq; tamen respectat ad undas,
 Sardiniamq; tenet, fusasq; per æquora terras.
 Gnosia Centrauro tellus circumdata ponto
 Paret, & ingenuum Minois filius astrum
 Ipse uenit geminus celeris, hinc Creta sagittas
 Asserit, intentosq; imitatur sideris arcus.
 Insula Trinacrix fluitantem adiuta sororem
 Subsequitur Creten, sub eodem condita signo,
 Proximaq; Italiæ, & tenui diuisa profundo
 Ora, patris sequitur leges, nec sidere rapta est.
 Tu Capricorne regis, quicquid sub Sole cadente
 Expositum, gelidamq; Helicen quod tangit, ab illo
 Hispanas genteis, seu quod fert Gallia diues,
 Teq; feris dignam tantum Germania matrem
 Asserit ambiguum sidus, terræq; marisq;
 Aestibus assiduis terram pontumq; tenentem.
 Sed iuuenis nudo formatus mollior arcu,
 Aegypto Adleptimq; arces Tyriasq; recedit,
 Et Cilicum genteis, uicina & Aquarius arua.
 Piscibus Euphrates datus est, ubi Piscis arator,
 Cum fugeret Typhona Venus, subsedit in undis.
 Magna facit tellus, magnis circumdata ripis,
 Parthi, sed Parthis domita per secula gentes,
 Bactraq; & Herios Babylon, & Susa, Panosq;
 Nominaq; innumeris uix amplectenda figuris,
 Et Tigris, & rubri radiantia littora ponti.
 Sic diuisa manet tellus per secula cuncta,
 E' quibus in proprias parteis sunt iura trahenda.
 Namque eadem quæ sunt signis, commercia seruant,
 Utq; illa inter se coeunt, odioq; repugnant,
 Nunc aduersa polo, nunc & coniuncta trigono,
 Quæq; alia in uarios effectus causa gubernat:
 Sic terræ terris respondent, orbibus orbis,
 Littora littoribus, regnis contraria regna.
 Sic erit & sedes fugienda, petenda cuiq;.

Sic speranda fides, sic & metuenda pericla,
Ut genus in terram cœlo descendit ab alto.

De signis Eclipticis. Cap. IIII.

Percipe nunc etiam, quæ sint Ecliptica Graio
Nomine, quæ certos quasi delassata per annos,
Nonnunquam cessant, sterili torpentia motu.
Scilicet immenso nihil est æquale sub ætæ,
Perpetuosq; tenet flores, unumq; colorem
Mutantur, sed cuncta diu variantur in orbe,
Et fecunda suis subsistunt frugibus arua,
Continuosq; negant partus effœta creando.
Rursus quæ fuerant steriles ad semina terræ,
Post noua sufficiunt, nullo mandante tributa.
Concutitur tellus uarijs compagibus hærens,
Subducitq; solum pedibus, narat orbis in ipso.
Et uenit Oceanus pontum, sitiensq; resoluït,
Nec sese ipse capit. sic quondam merserat urbes,
Humani generis cum solus constitit hæres
Deucalion, scopuloq; orbem possedit in uno.
Necnon cum patrias Phaeton tentauit habenas,
Arserunt gentes, timuitq; incendia cœlum,
Fugeruntq; nouas ardentia sidera flammæ,
Atque uno timuit conditi natura sepulchro.
In tantum longo mutantur tempora cuncta,
Atque iterum in semet redeunt: sic tempore certo
Signa quoque amittunt uires, sumuntq; receptas,
Causa patet, quod Luna suis defecit in astris,
Orba sui fratris, noctisq; immerfa tenebris,
Cum medios Phœbi radios intercipit orbis,
Nec trahit in cœcum, quo fulget Delia lumen.
Hæc quoque signa suo pariter cum sidere languent,
Incuruata simul, solitoq; excepta uigore,
Et ueluti claram Phœben in funere lugent.
Ipsa docet titulos causæq; ecliptica signa.
Dixere antiqui, pariter sub bina laborant,
Nec uicina loco, sed quæ contraria fulgent,
Sicut Luna suo tunc tantum deficit orbe,
Cum Phœbum aduersis currentem non uidet astris,
Nec tamen æquali languescunt tempore cuncta.
Namque modò infectus totus producitur annus,
Nunc breuius lassata manent, nec longius astra,
Exceduntq; suo Phœbea tempora casu.
Atq; ubi perfectum est spacium, quod cuiq; dicitur,
Impleruntq; suos certa statione labores,
Bina per aduersum cœlum fulgentia signa
Tum uicina labant ipsis hærentia signis,
Quæ prius in terras ueniunt, terrasq; relinquunt,
Sidereo non ut pugnet contrarius orbi,
Sed quia mundus agit, cursus inclinat & ipsa,
Amiffasq; negat uires, nec munera tanta,
Nec similes reddit noxas, locus omnia uertit.

*De diuinitate animi, quo fatorum cœliq; rationem
perspicimus. Cap. V.*

Sed quid tam tenui prodest ratione nitentem

Scrutari

Scrutari mundum, si mens sua cuiq; repugnat:
 Spemq; timor tollit, prohibetq; e limine cœli.
 Condit enim quicquid uasto natura recessu,
 Mortalisq; hebetat uisus, & pectora nostra.
 Nec prodesse potest, quod fati cuncta reguntur,
 Cum fatum nulla possit ratione uideri.
 Quid iuuat in semet sua per conuicia ferri:
 Et fraudare bonis, quæ nec Deus inuidet ipse:
 Quosq; dedit natura oculos, deponere mentis:
 Perspicimus cœlum, cur non & munera cœli:
 Inq; ipsos penitus mundum descendere sensus:
 Seminibusq; suis tantam componere molem:
 Et precium cœli sua per nutricia ferre:
 Extremumq; sequi portum, terræq; subire
 Pendentis tractus, & toto uiuere in orbe:
 Quanta & pars superest rationem discere noctis.
 Iam nusquam natura later, peruidimus omnem,
 Et capto potimur mundo, nostrumq; parentem
 Pars sua conspiciamus, genitiq; accedimus altris.
 An dubium est habitare Deum sub pectore nostro:
 In cœlumq; redire animas, cœloq; uenire:
 Utq; sit ex omni constructus corpore mundus,
 Aetheris atque ignis summi, terræq; marisq;
 Spiritum & in toto rapidum qui iussa gubernat,
 Sic esse in nobis terrenæ corpora sortis,
 Sanguineasq; animas, animi quicunque gubernat,
 Dispensatq; hominē. quid mirum, noscere mundum
 Si possunt homines, quibus est & mundus in ipsis:
 Exemplumq; Dei quisque est in imagine parua:
 An quoquam genitos, nisi cœlo, credere fas est
 Esse homines: proiecta iacent animalia cuncta,
 In terra uel mersa uadis, uel in aere pendent.
 Omnibus una quies, uenter, sensusq; per artus.
 Et quia consilium non est, & lingua remissa,
 Vnus & inspectus rerum, uiresq; loquendi,
 Ingeniumq; capax, uarias educit in arteis
 Hic partus, qui cuncta regit, secessit in orbem,
 Et domuit terram ad fruges, animalia cepit,
 Imposuitq; uiam ponto, stetit unus in arce
 Erectus capitis, uictorq; ad sidera mittit
 Sidereos oculos, propiusq; aspectat Olympum,
 Inquiratq; Iouem, nec sola fronte decorum
 Contentus manet, & cœlum scrutatur in aluo,
 Cognatumq; sequens corpus sic quærit in astris.
 Hinc in tanta fidem petimus, quam sæpe uolucres
 Accipiunt, trepidæq; suo sub pectore fibrae.
 An minus est sacris rationem ducere signis,
 Quàm pecudum mortes, auisumq; attendere cantus:
 Atque ideo faciem cœli non inuidet orbi
 Ipse Deus, uultusq; suos, corpusq; recludit,
 Semper uoluendo, seq; ipsum inculcat & offert,
 Ut bene cognosci possit, doceatq; uidendo,
 Qualis eat, doceatq; suas attendere leges.
 Ipse uocat nostros animos ad sidera mundus.

Nec patitur, quia non condit, sua iura latere.
 Quis putat esse nefas nasci, quod cernere fas est?
 Nec contemne tuas quasi paruo in corpore uires.
 Quod ualet, immensum est. sic auri pondera parui
 Exuperant precio numerosos æris aceros.
 Sic adamas punctum lapidis, preciosior auro est.
 Paruula sic totum peruulit pupula cœlum.
 Quodq; uidet oculi, minimū est, cum maxima cernat,
 Sic animi sedes tenui sub corde locata,
 Per totum angusto regnat de limite corpus.
 Materiæ ne quære modum, sed perspice uires,
 Quas ratio, non pondus habet, ratio omnia uincit,
 Ne dubites homini diuinos credere uisus.
 Iam facit ipse deos, mittitq; ad sidera numen
 Maius, & Augusto crescit sub principe cœlum.

LIBRI QUARTI FINIS.

M. MANILII ASTRONOMICŌN

Liber Quintus.

De uis ac significatione imaginum cœli, & earum locis.

IC alius finisset opus, signisq; relatis,
 Quis aduersa meant stellarū numina quinq;
 Quadrijugis & Phœbus equis, & Delia bigis,
 Non ultra struxisset opus, cœloq; rediret,
 Ac per descensum medios decurreret ignis

Saturni, Iouis, & Martis, Solisq; sub illis
 Post Venerem, & Maia natum, te Luna uagantem,
 Me properare uiam mundus iubet, omnia circum
 Sidera tectatum toto decurrere cœlo,
 Cum semel æthereos iussus conscendere currus,
 Summum contigerim sua per fastigia culmen.
 Hinc uocat Orion magni pars maxima cœli,
 Et Ratis heroum, quæ nunc quoque nauigat astris,
 Fluminaq; errantis late sinuantia flexus,
 Et biferum Cetum squammis, atque ore tremendo,
 Hesperidumq; uigil custos, & diuitis auri,
 Et Canis in totum portans incendia mundum,
 Araq; diuorum, cui uota soluit Olympus.
 Illinc per geminas Anguis, qui labitur Arctos,
 Heniochusq; memor currus, plaustrisq; Bootes,
 Atque Ariadneæ cœlestia dona corona,
 Victor & inuisæ Perseus cum falce Medusæ,
 Andromedæq; necat genitor cum coniuge Cepheus,
 Quaq; uolat stellatus equus, celerisq; sagittæ
 Delphinus certans, & Iuppiter alite tectus,
 Cæteraq; in toto passim labentia cœlo,
 Quæ mihi per proprias uires sunt cuncta canenda,
 Quid ualeant ortu, quid cum merguntur in undas,
 Et quod de his sex astris par quodq; reducat.
 Ac stellis proprias uires, & tempora rerum
 Constituit magni quondam fabricator Olympi.
 Vir gregis & ponti uictor, cui parte relicta,
 Nomen onusq; dedit, nec pelle immunis ab ipsa
 Colchidis, & magicas artes, qui uertere Colchon

Medeam

Medeam iussit, mouitq; uenena per orbem.
 Nunc quoque uicinam puppim ceu nauiget Argo,
 Ac dextrilateris ducat regione per astra.
 Sed cum prima suos puppis confurgit in undis,
 Quattuor in parteis cum corniger extulit horas,
 Illo quisquis erit terris oriente creatus,
 Rector erit puppis, clauoq; immobilis hærens,
 Mutabit pelago terras, uentisq; sequetur
 Fortunam, totumq; uolet tranare profundum
 Clasisibus, atque alios menses, aliumq; uidere
 Phasin, & in cautes Tiphin superare trementem,
 Tolle istos partus hominum sub sidere tali.
 Sustuleris bellum Troiæ, classemq; solutam,
 Sanguine & appulsam terris, non inuehet undis
 Sidera, nec pelagus Xerxes facietq; tegetq;
 Roma Syracusas, Salamis non merget Athenas,
 Punicæ nec toto fluitabunt æquore rostra,
 Acciacosq; sinus inter suspensus uterque
 Orbis, & in ponto cœli fortuna natabit.
 His ducibus cæco ducuntur in æquore classes,
 Et coit ipsa sibi tellus, totusq; per usus
 Diuersos rerum uentis arcelsitur orbis.
 Sed summa lateris surgens de parte sinistri
 Maximus Orion, magnum complexus Olympum:
 Quo fulgente super terras, cœlumq; trahente,
 Et mentita diem nigras nox contrahit alas,
 Solertis animos, uelocia corpora finget,
 Atque agilem officio mentem, curasq; per omneis
 Inde relaxato properantia corde uidere,
 Instar erit populi, totoq; habitabit in orbe
 Limina peruolitans, unumq; per omnia uerbum
 Mane salutandi portans communis amicus.
 Sed cum se terris Aries ter quinque peractis
 Partibus extollit, primùm iuga tollit ab undis
 Heniochus, diuoq; rotas conuellit ab imo,
 Qua gelidus Boreas Aquilonibus instat acutis,
 Ille dabit proprium studium, cœloq; retentans,
 Quas prius in terris agitator amauerat arteis,
 Stare leui curru moderantem quattuor ora
 Spumigeris frenata lupis, & flectere equorum
 Præualidas uires, ac torto stringere gyro.
 At cum laxato fugierunt cardine claustra,
 Exagitare feros, pronumq; anteire uolanteis,
 Vixq; rotis leuibus summum contingere campum,
 Vincentem pedibus uentos, uel prima tenentem
 Agmina, in obliquum cursus agitare malignos,
 Obstantemq; mora totum præcludere circum,
 Vel medium turbæ, nunc dextros ire per orbis
 Fidentem campo, nunc meta currere acuta,
 Spemq; sub extremo dubiam suspendere casu,
 Necnon alterno desultor sidere dorso
 Quadrupedum, & stabilis poterit defigere plantas,
 Per quos uadit equos, ludet per terga uolantum,
 Aut solo uectatus equo, nunc arma mouebit,

Nunc licet in longo percussus præmia circo,
 Quicquid de tali studio formatur, habebit.
 Hinc mihi Salmoneus, qui cœlum imitatur in orbe,
 Motibus impositis, missisq; per æra quadrigis,
 Expressisse sonum mundi sibi uisus, & ipsum
 Amouisse Iouem terris de fulmine fugit.
 Sensit & immensos igneis super ipse sequutus.
 Morte Iouem didicit generatus quo sit habendus,
 Hoc genitum credas de sidere Bellerophonem,
 Imposuisse uiam mundo per signa uolantem,
 Cui cœlum campus fuerat, terræq; fretumq;
 Sub pedibus non ulla tulit uestigia campus.
 Hic erit Heniochi surgens tibi forma cauenda.
 Cumq; decem partes Aries duplicauerit ortus,
 Incipient Hœdi tremulum producere mentum,
 Hirtaq; tum demum terris promittere terga,
 Qua dexter Boreas spirat, nec crede seueræ
 Frontis opus, signo structos nec crede Catones,
 Aut Brutum, atque parè Tarquinū, & Horatia facta.
 Mafus onus signi est, hœdis nec tanta petulcis
 Conueniunt, leuibus gaudent, lasciuæq; signant
 Pectora, & in luxus agiles, agilemq; uigorem
 Desudant, uario ducunt in amore iuuentam.
 In uulnus nunquam uirtus, sed sæpe libido
 Impellit, turpisq; emitur uel morte uoluptas.
 Et minimum cecidisse malum est, sed crimine uictum.
 Necnon & cultus pecorum nascentibus addunt,
 Pastoremq; suum generant, cui fistula collo
 Hareat, & uoces alterna per oscula ducat.
 Sed cum bis denas augebit septima partes
 Lanigeri, surgunt Hyades, quo tempore natis
 Nulla quies placet, in nullo sunt ocia fructu:
 Sed populum, turbamq; petunt, rerumq; tumultus.
 Seditio clamorq; iuuat, Gracchosq; tenentes
 Rostra uolunt, monteisque sacros, rarosq; Quirites.
 Pacis bella probant, curæq; alimenta ministrant,
 Immundosq; greges agitant per sordida rura,
 Et fidi interdum non alium genuere Bootem.
 Hos generant Hyades mores surgentibus astris.
 Ultima Lanigeri cum pars excluditur orbi,
 Quæ totum ostendit terris, atque eruit undis,
 Olenie seruans prægressos tollitur hœdos.
 Et gelido stellata polo quæ dextera pars est,
 Officio magni mater Iouis illa Tonanti
 Fundamenta dedit, pectusq; impleuit Hyantis
 Lacte suo, dedit & dignas ad fulmina uires.
 Hinc timidæ mentes, tremebundaq; corda creantur,
 Suspensa in trepidis, leuibusq; obnoxia causis.
 His etiam ingenium uisendi ignota cupido,
 Ut noua per montesq; ruunt arbusa capellæ
 Semper, & ulterius pascentes tendere gaudent.
 Taurus in aduersos præceps attollitur ortus,
 Sexta parte sui certantes lucis ad horas,
 Pleiades ducit, quibus aspirantibus almam

In lucem educunt Bacchi Venerisq; sequaces:
 Perq; dapes, menſasq; ſuper petulantia corda,
 Et ſale mordaci dulceis quærentia riſus.
 Illis cura ſui uultus, frontisq; decoræ
 Semper erit, tortosq; inflexum ponere crineis,
 Aut undis reuocare, & ruruſus uertice denſo
 Fingere, & appoſitis caput emutare capillis,
 Pumicibusq; cauſ horrentia membra polire,
 Atque odiſſe uirum, ſterileſq; optare lacertos,
 Fœminæ uestes, nec inſunt tegmina plantis:
 Sed ſpecies, fictiq; placent ad mollia grefſus.
 Naturæ pudet, atque habitat ſub pectore cæco
 Ambitio, & morbum uirtutis nomine uitant.
 Semper amare parum eſt, cupient & amare uideri,
 Iam uerò Geminis fraterna ferentibus aſtra
 In cœlum, ſummoq; natantibus æquore ponti,
 Septima pars Leporemq; tulit, quo ſidere natis,
 Vix alas natura negant, uolucrisq; meatus,
 Tantus erit per membra uigor referentia uentos.
 Ille prius uictor ſtadio, quàm miſſus abibit.
 Ille citò monitus rigidos eludere caſtus.
 Nunc exire leuis miſſos, nunc mittere palmis,
 Ille pilam celeri fugientem reddere planta,
 Et pedibus penſare manus, & ludere ſaltu,
 Mobilibusq; citos ictus glomerare lacertis.
 Ille potens turbam perfundere certa pilarum,
 Per totumq; uagas corpus diſponere plantas,
 Ut teneat tantos orbeis, ſibiq; ipſe recludat,
 Et uelut edoctos iubeat uolitare per ipſum.
 Inuigilat ſomnis, curas induſtria uincit,
 Ociâ per uarios exercet dulciâ luſus.
 Nunc Cancro uicina canam, cui parte ſiniſtra
 Conſurgunt iugulæ: quibus aſpirantibus orti,
 Te Meleagre colunt flammis habitantibus uſtum,
 Reddentemq; tuæ per mortem munera matri,
 Cuius ante necem paulatim uita ſepulta eſt,
 Atque Atlanteos conatum ferre labores,
 Et Calydoniacam bellantem rupe puellam,
 Vincentemq; uiros, & quam potuiſſe uideri
 Virgine mâius erat ſternentem uulnere primo.
 Quàmq; erat Actæon ſyluis imitandus, & ante
 Quàm canibus noua præda fuit, ducuntur & ipſi
 Retibus, & claudunt campos formidine mortis,
 Mendacesq; parant foueas, laqueosq; tenaces,
 Currenteisq; feras pedicarum compede neſtunt,
 Aut canibus ferro ue necant, prædasq; reportant.
 Sunt quibus in ponto ſtadium eſt cepiſſe ferarum
 Diuerſas facies, & cæco merſa profundo
 Sternere littoreis monſtrorum corpora habenis,
 Horrendumq; fretis in bella laceſſere pontum,
 Et cælare uagos inductis retibus amneis,
 Ac per nulla ſequi dubitat ueſtigia prædas.
 Luxuriæ quia terra parum ſaſtidiet orbem
 Venter, & ipſe gulam Nereus ex æquore paſcit.

At Procyon oriens cum iam uicissima Cancro est,
 Septimaq; ex undis pars sese emergit in astra,
 Venatus non ille quidem, uerum arma creatis
 Venandi tribuit, catulos nutrire sagaces,
 Et genus à proauis mores numerare per artes,
 Retiaq; & ualida uenabula cuspide fixa,
 Lentaq; contextis formant hastilia nodis,
 Et quodcunque solet uenandi poscere cura,
 In proprios fabricare dabit uenalía quæstus.
 Cum uerò in uastos surgit Nemeæus hiatus,
 Exoriturq; Canis, latratq; Canicula, flammæ
 Et rapit igne suo, geminatq; incendia solis:
 Quia subdente facem terris, radiosq; mouente,
 Dimicat in cineres orbis, fatumq; supremum
 Sortitur, languetq; suis Neptunus in undis,
 Et uiridis nemori sanguis decedit & herbis.
 Cuncta peregrinos orbeis animalia quærunt.
 Atque eget alterius mundus, natura suismet
 Aegrotat morbis, nimios obsessa per æstus.
 Inq; rogo uiuit, tantus per sidera feruor
 Funditur, atque uno ceu sint in flumine cuncta.
 Hæc ubi se ponto per pronas extulit oras,
 Nascentem si quem pelagi constrinxerit unda,
 Effrenos animos, uiolentaq; pectora fingit,
 Irarumq; dabit fluctus, odiumq; metumq;.
 Totius uulgi præcurrunt uerba loquentis.
 Ante os est animus, nec magis condita caulis
 Corda micant, & lingua rapit, latratq; loquendo
 Moribus in crebris, dentes in uoce relinquit.
 Ardescit uitio uitium, uiresq; ministrat
 Bacchus, & in flamma sæuas exuscitat iras.
 Nec syluas rupesq; timet, uastosq; leones,
 Aut spumantis apri dentes, atque arma ferarum,
 Effunditq; suas concesso in robore flammæ.
 Nectalis mirere arteis sub sidere tali.
 Cernis ut ipsum etiam sidus uenetur in astris.
 Prægressum quærit Leporem comprehendere cursu.
 Vltima pars magni cum tollitur ore Leonis,
 Crater & auratis surgit stellatus ab astris,
 Inde trahit quicumque genus, moresq; sequentur.
 Irriguos ruris campos, amneisq; lacusq;,
 Et te Bacche tuos nubentem iungit ad ulmos,
 Disponetq; iugis imitatus fronde choreas,
 Robore uel proprio fundentem in brachia ducit.
 Teq; sibi credit semper, qui matre relictus,
 Adiungit calamis, segetemq; interferit uuis,
 Quæq; alia innumeri cultus est forma per orbem,
 Pro regione colit, nec parçe uina recepta
 Hauriet è miseris, & frugibus ipse fouetur,
 Gaudebitq; mero, mergetq; in pocula mentem,
 Nec solum terræ spem credit inania uota.
 Annonæ quoque uectigal, mercesq; sequetur,
 Præcipuè quas humor alit, nec deserit undam.
 Tales craterum mores effinget amator,

Iam subit Erigone, quæ cum ter quinque feratur
 Partibus, ærepto ponto tollentur ab undis
 Cara Ariadneæ quondam monumenta coronæ,
 Et molles tribuent arteis: hinc dona puellæ
 Namque nitent, illinc oriens est ipsa puella.
 Ille colit nitidis gemmantem floribus ortum,
 Pallentis uioles, & purpureos hyacinthos,
 Liliæq; & Tyrias imitata papauera luces,
 Vernantisq; rosæ rubicundo sanguine florent.
 Cœruleum folijs, uiridemq; in gramine collem
 Conferet, & ueris depinget prata figuris:
 Aut uarios necet flores, fertisq; locabit:
 Effingetq; sinu, similesq; in mutua pressos
 Incoquet, atque Arabum syluis mulcebit odores:
 Et medicos unguenta dabit referentia flatus,
 Ut sit adulterio succorum gratia maior:
 Mundiciæ cultusq; adsunt, artesq; decoræ,
 Et lenocinium uitæ, præsensq; uoluptas.
 Virginis hoc anni poscunt, floresq; coronæ.
 At cum per decimam confurgens horrida partem
 Spica, feret præsens nascentis campus aristas.
 Aruorum ingenerat studium, rurisq; colendi,
 Seminaq; in fœnus sulcatis reddere terris,
 Usuramq; sequi maiori sorte receptis
 Frugibus innumeris, atque horrea quærere messi,
 Quod solum docuit mortaleis nosse metallum,
 Nulla fames, non ulla forent ieiunia terris.
 Diues erat census saturatis gentibus orbis.
 Et si fortè labor ruris tardauerat arteis,
 Quis sine nulla Ceres, nonnullus seminis usus.
 Subdere facturos sulcis frumenta, superq;
 Ducere pendenteis orbis, & mergere farræ,
 Ac torrere focis, hominumq; alimenta parari,
 Atque unum genus in multas uariasq; figuras.
 Et quia dispositis aptatur spica per artem
 Frugibus, instructus similis componitur ordo,
 Seminibusq; suis cellas atque horrea præbet.
 Sculptentem faciet sanctis laquearia templis,
 Condentemq; nouum cœlum per tecta Tonantis.
 Hæc fuerat quondam diuis concessa figura.
 Nunc iam luxuriæ pars, & triclinia templis
 Concertant, tectiq; auro iam uescimur aurum.
 Sed parte octaua surgentem cerne sagittam
 Chelarum dabit, & iaculum torquere lacertis,
 Et calamum neruis, glebas & mittere uirgis,
 Pendentemq; suo uolucrum deprendere cœlo,
 Cuspide uel triplici securum figere piscem.
 Quod totum dederim Teucro sidus ue genus ue?
 Te ue Philoctete cui malim credere partem?
 Hectoris ille faces, arcus, & tela fugauit,
 Mittebatq; suos igneis in mille carinas.
 Hic autem pharetram Troiæ bellumq; gerebat
 Maior, & armatis hostis subsederat exul.
 Quin etiam ille pater tali de sidere cretus

Esse potest, qui serpentem super ora cubantem
 Infelix nati, somnumq; animamq; bibentem,
 Suffinuit misso petere ac prosternere telo.
 Ars erat esse patrem, uicit natura periculum,
 Et pariter iuuenem somnoq; & morte leuauit,
 Tunc iterum natum, & fato per somnia raptum.
 At cum secretis improuidus Hecedus in astris
 Erranti similis, fratrum uestigia quaerit,
 Postq; gregem longo producit interuallo,
 Solertis animos, agitataq; pectora fundit,
 Et fingit uarijs non deficientia curis.
 Nec tentata domo, populi sunt illa ministra,
 Perq; magistratus & publica iura feruntur.
 Non ullo curant digito quaque iuerit hasta.
 Defueritq; bonis sector, poenamq; lucretur
 Noxius, & patriam fraudarit debitor aris.
 Cognitor est uerbis, nec non lasciuit amores
 In uarios, ponetq; forum, madet atque Lyao.
 Mobilis in saltus, & scenae mollior arte.
 Nunc surgente Lyra, testudinis enatat undis
 Forma, per haeredem tantum prolata Tonantis,
 Qua quondam sonitumq; ferēs Oeagrius Orpheus,
 Et sensus scopulis, & syluis addidit aures,
 Et Diti lacrymas, & morti denique finem.
 Hinc uenient uoces doctae, belleq; sonantes,
 Garrula quae modulos diuersa tibia forma,
 Et quodcunque manu loquitur, flatuq; mouetur.
 Ille dabit cantus inter conuiuia dulces,
 Mulcebitq; sono Bacchum, noctesq; tenebit,
 Carmine furtiuo modulatus murmure uocem.
 Solus & ipse suas semper cantabit ad aures.
 Hic distante Lyra, cum pars uicesima sexta
 Chelarum surget, quae cornua ducit ad astra,
 Quid regione pari uix partes octo trahentes
 Ara ferens thuris, stellis imitantibus ignem,
 In qua deuoti quondam cecidere gigantes.
 Nec prius armauit uiolento fulmine dextram
 Iuppiter, ante deos quam constitit ipse sacerdos.
 Quod potius fingent ortus, quam templa colentes,
 Atque authoratos in tertia iura ministros,
 Diuorumq; sacras uenerantes numina uoces,
 Penē deos, & qui possunt uentura uidere.
 Quattuor appositis Centaurus partibus offert
 Sidera, & ex ipso mores nascentibus addit.
 Aut stimulos aget, aut omnes mixtosq; iugabit
 Semine quadrupedes, aut curru celsior ibit:
 Aut onerabit equos armis, aut ducet in arma.
 Ille tenet medias arteis ad membra ferarum,
 Et non auditos mutarunt tollere motus.
 Hoc est artis opus, non expectare gementis,
 Et sibi non agrum iamdudum credere corpus.
 Nunc subit Arcitenens, cuius pars quinta nitentem
 Arcturum ostendit ponto, quo tempore natis
 Fortuna ipsa suos audet committere census,